

Namaz Muhasebesi

NUREDDİN YILDIZ

TAHLİL
YAYINCILIK

9. BASKI

بسم الله الرحمن الرحيم

İSTANBUL 1437 / 2016

NAMAZ MUHASEBESİ

Nureddin Yıldız

TAHLİL
YAYINLARI

Tahlil Yayınları: 34

Nureddin Yıldız Kitaplığı: 17

Yayın Editörü
Samet Öztürk
Metin Gözleten

Kapak Tasarım
Muzaffer Çalışkan

İç Tasarım
Şaban Muslu

ISBN
978-605-5271-81-7

İletişim Adresi
Kartaltepe Mah. 60. Sok. No: 50 Bayrampaşa/İSTANBUL
Tel/Faks: (0212) 417 77 75

tahlilyayinlari.com
editor@tahlilyayinlari.com

Her hakkı mahfuzdur.

Bu eserin e-kitap çevrimi **SaveAs Bilişim** tarafından yapılmıştır.
www.saveas.com.tr

Nureddin YILDIZ

1960 yılında Trabzon'un Of ilçesinde doğdu. Hafızlığını ve ilk dinî eğitimini babası Hilmi Yıldız Hocaefendi'nin yanında tamamladı. İstanbul-Gaziosmanpaşa İmam Hatip Lisesi'ne devam ederken değişik gazetelerde haftalık yazılar ve tercümeler kaleme almaya başladı. Aynı zamanda kürsü hatipliğine devam etti. Öğrencilik yıllarında Milli Türk Talebe Birliği ve Akıncılar Teşkilatı'nda aktif görevler üstlendi.

İmam hatip lisesinin ardından Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde bir dönem eğitim gördükten sonra Mekke Ümmü›l-Kura Üniversitesi'ne geçiş yaptı. Burada Usul-u Fıkıh bölümünü bitirdi. Mekke'de bulunduğu süre içerisinde hadis hocalarından özel dersler ve icazetler aldı. Suriyeli muhaddis Abdulfettah Ebu Gudde, Hindistanlı âlim Ebu'l Hasen En-Nedvi ve Osmanlı ulemasının son devir temsilcilerinden Mehmet Emin Saraç Hocaefendi, icazet aldığı hocalarından bazılarıdır.

İstanbul'a döndükten sonra sürekli içinde bulunduğu eğitim ve sivil toplum faaliyetlerine yeni bir ivme kazandırdı. Hafızlık ve din eğitimi alanında değişik kurum ve kuruluşlarda grup eğitimleri verdi. Teşkilatlanma bilinci ve sivil toplumculuk alanında özel çalışmalarda bulundu. Tercümelerin yanında özgün eserler kaleme almaya başladı. Başta Senabil Hizmet ve Kültür Vakfı olmak üzere birçok sivil toplum örgütünün kuruluşuna katıldı. Hâlen birçoğunun yönetim, denetleme ve istişare kurullarında görevleri bulunmaktadır. Son olarak da Sosyal Doku Derneği'nin kuruluşuna fikrî öncülük yaptı.

Tebliğ ve irşat faaliyetleri kapsamında çocuk ve gençlerin eğitimi, örnek aile modeli, İslam ahlakı, teşkilat eğitimi, ümmet bilinci vb. konularda yüzlerce seminer ve konferans vermiş, hâlen vermeye devam etmektedir. Çeşitli dergilerde düzenli olarak yazıları yayınlanmaktadır.

Senabil Hizmet ve Kültür Vakfı ve Sosyal Doku Derneği'nde çalışmalarını sürdürmektedir. Evli ve dört çocuk babasıdır. Dünya Müslüman Âlimler Birliği ve Türkiye Âlimler Birliği'nin ilk üyelerinden olup sohbetleri sosyaldoku.com üzerinden yayınlanmakta, fetvameclisi.com adresinden de sorulara cevap vermektedir.

Telif Eserleri:
1) İşi Vaktinden Çok Olanlar (4 Cilt)
2) Rahmetin Kapısında
3) Mü'min Kimliğimiz
4) Edep ve Amel
5) Dinimize Hizmetin İç Sorunları
6) En Sevgiliden Uzanan Dallar (2 Cilt)
7) Ramazan Risalesi
8) Anahtar Cevaplar
9) Hani Din Hepimizindi?
10) Kıblegâh Evler
11) Baldan Tatlı Sözler
12) Medine Raporu
13) Bu Zamanın Sabrı
14) Aile Davamız
15) Geminin Neresindeyiz?
16) Mahrem Cevaplar
17) Namaz Muhasebesi
18) Hâlimizin İzahı
19) Hanımlar İçin İnciler
20) Mektubunuz Var
21) Mü'min Ev
22) Arş'ın Gölgesindeki Genç
23) Doğal Aile
24) Elbette Allahuekber
25) Mücahide Kadın
26) Bir Mektup Bir Umut (3 Cilt)
27) Hür Yürekli Genç
28) Şehzadebaşı Sohbetleri
29) Hacı Bayram Sohbetleri

Tercüme Eserleri
1) Medine Toplumu / *Prof. Dr. Ekrem Ziya Ümeri*
2) Düzeltilmesi Gereken Kavramlar / *Muhammed Kutup*
3) Kur'an'da Resûlullah / *Prof. Dr. M. Ali Haşimi*
4) İslam İnancı / *Muhammed Kutup*
5) İslami Çalışma Metodu / *Mustafa Muhammed Tahhan*

6) Kur’an ve Sünnet’e Göre Müslüman Kadının Şahsiyeti / *Prof. Dr. M. Ali Haşimi (Heyet)*

7) İslam Fıkıh Ansiklopedisi / *Prof. Dr. Vehbe Zuhayli (Tercüme Heyet)*

8) Sosyal Bilimler Ansiklopedisi

9) Et-Tefsirul Münir / *Vehbe Zuhayli*

10) Bulûğu’l Merâm Şerhi / *Nureddin Itr (Tercüme Heyet)*

Yakın Zamanda Yayımlanacaklar

- Ömer Müslümanlığı
- Tıbba Müslümanca Bakış
- Riyazüssalihin Kapısı
- Kur’an Herşeyimiz
- Siyasete Nübüvvet Mührü
- Sünnet Neden Garip?

Hamdimiz / Salavatımız

Rabbimiz!

Kurtuluşumuzun sembolü kıldığın namazla sana yaklaşmayı dileriz. Bizi namazla şereflendirdin. Secdeyi bizim için sana en yakın pozisyon yaptın.

Sana hamd ederiz. Seni övmek için söylenebilecek ne kadar ulvî söz varsa onlarla seni överiz. İslam nimetinden ötürü, İslam'ın direği namaz nimetinden ötürü sana hamd ederiz.

Bizi kulluğuna kabul buyurmanı, namazımızı kurtuluşumuza vesile kılmanı dileriz.

Namazla huzur bulan, bizi namazla eğiten sevgili Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem efendimize salat ve selam ederiz. Onun ehli beytine, ashabına ve kıyamete kadar namazla, secdeyle onu izleyenlere salat ve selam ederiz.

Ön Söz

Namazın önemi için ne söylense yeridir. Namaz dinin direği, Müslüman'ın kurtuluşudur. Namaz, İslam'ın halkalarından en son çözülecek olandır. Namaz da gittikten sonra İslam gitmiş demektir. Bunun içindir ki bu ümmet, tarih sahnesinde var olduğundan beri bulunduğu her yerde namaza dair bir işaretle bulunmuştur.

Ezanı hayatı bilmiş, namazı olmazsa olmazlardan saymıştır. Çocuk eğitiminden, aile yuvası kurmaya kadar pek çok alanda namazı referans olarak kullanmıştır. Namaz kılanı iyi kabul etmiş, namazsızlığı uğursuzluk olarak görmüştür.

Bugün geldiğimiz noktada namaz kesinlikle yaşadığımız toplumlara silinmeyecek şekilde damgasını vurmuş durumdadır. Namazın hakkını verenlerin oranı ne olursa olsun, namaz mekânı olan camiler, Müslümanların yaşadığı toplumların alâmetifârikası haline gelmiştir. Yeni medeniyet anlayışlarının ve teknolojinin çıldıran yükselişi, camilerin heybetini ve etkisini yok edememiştir.

Tam aksine camiler, şehirlerin göbeğinde simge olarak kalmıştır. Buna, halkı Müslüman olmayan ülkelerdeki camileri bile ilave etmemiz mümkündür. Bu durumla iftihar etmemiz hakkımızdır. Namazın her şeye rağmen sembol olarak ayakta kalması bizim için büyük bir nimettir.

Namaza, Müslüman açısından taşıdığı hayatiyet penceresinden baktığımızda ise namazın onca gelişmeye rağmen iki açıdan aynı oranda yükselemediğini söylememiz mümkündür. Bunlardan biri namazın fıkhı, diğeri de namazın huşûsudur.

Allah'ın huzurunda olma kıvamında bir namaz kılınması ve namazın kesinlikle kendi fıkhına riayet edilerek kılınması şarttır. Aksi takdirde namaz, kötülüklerden meneden bir ibadet olma işlevini icra edemeyebilir. Başımıza gelen de budur.

Namazı fıkhına göre ve huşû içinde eda ettiğimizde, hadisi şerifteki ifadesiyle, kapımızın önünden akıp giden bir dere gibi olacaktır. Beş kere o dereyi kullanan bir insan da, hangi toplumda yaşarsa yaşasın kirlerden arınma imkânını kaybetmeyecektir.

Namazın tamamen eritilmesi adeta o derenin kurutulması gibidir. Namazın fıkhına riayet edilmemesi, on iki farzın tekrar edilmesinin ‘fıkıh’ olarak yeterli görülmesi ve huşûdan uzak bir namaz eda edilmesi o derenin bulandırılmasıdır. Deremizin bulandırılmasına karşı hassas olmamız şarttır.

Namaz, tekrarlanan bir ibadet olmanın ötesine taşınıp, arındıran bir ibadet olarak eda edilme seviyesine çıkarılmalıdır.

Bir camiye yerleştirilen bir ses cihazının, orada namaz kılanlar için sesi ne kadar yükselteceğini hesap ettiğimiz kadar, o cihazın namazımıza huşû açısından ne katıp, ne alacağını da hesap edebilmeliyiz. Deremizin bulanmaması açısından bu gözle de bakmaya alışmamız gerekmektedir.

Bunu sadece bir örnek olarak zikretmiş olalım. Yoksa meselemiz, camilerde ses cihazlarının durumunu tahlil meselesi değildir.

Namaz, İslam’ın son halkası olduğu kadar bizim de can simidimizdir. Günde beş kere önümüze konmuş bu fırsatı değerlendirmemiz gerekiyor.

Allah Teâlâ’dan namaz konusunda bize yardım etmesini niyaz ederiz.

Nureddin YILDIZ
1432-2011 / Bayrampaşa

İbadet Planı

Kur'an'ın en açık hükümlerinden biri, Allah Teâlâ'nın kimseye kaldıramayacağı bir yükü yüklemeyeceği hükmüdür. Allah kime neyi emretmişse, o emri kulun kaldırabileceği kadardır.

Din kolaydır ve fıtrat dinidir. İnsanın gücünün bittiği yerde, Allah'ın kuluna kolaylık sağlayan bir hükmü muhakkak bulunmaktadır. İnsan dinin hükümlerine uygun, din insana uygundur. Hiçbir zaman ve hiçbir yer, İslam için yaşanması zor zaman veya yer değildir.

İnsanın beceriksizliği veya plansızlığının neden olduğu içinden çıkılmazlık, dayanılmazlık İslam'a mal edilemez. İnsan kendisine verileni yanlış tatbik ediyor ya da esnetilmeye müsait yerleri takdir edemiyorsa bu bir nevi cahilliktir. Bu takdirde din, çizdiği çizginin dışında yaşanmaya çalışılıyordur ki, o zaman ortada suni bir zorluk vardır. İnsan, su içerken bile belli bir duruşa dikkat etmemesi halinde, içtiği su nedeniyle boğulma tehlikesi geçirebilmektedir.

İslam'ı kendi kuralları dâhilinde yaşamak oldukça önemli bir çizgidir. Dışarıdan ona ibadet türü bir uygulama sokulamayacağı gibi, icra edilen ibadetlerinin ve kurallarının da kendi koyduğu ölçülerle uygulanması gerekmektedir. İslam'ı, kulların belirleyeceği ölçülere göre yaşamak, uçlardan birine kayma sonucunu getirecektir.

Ashaptan bazıları, Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* efendimizin ibadetlerine bakarak kendi ibadetlerini küçümsemiş ve şahsi bir değerlendirme yaparak kadınlı hayattan uzak kalmayı, geceyi uyanık geçirmeyi, yiyecekten uzak kalmayı öne çıkaran bir arzuyu dillendirmişlerdi.

Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* onların bu tutumunu sünnetinden uzaklaşma olarak açıklayarak, yaptıklarının hata olduğunu bildirmişti. İslam daha iyi yaşanacak diye nimetlerden mahrumiyet gerekmemektedir. Bilakis İslam, nimetlerle iç içe ve yoğun aile ortamında yaşandığında İslam olur.

Daha takva bir hayat yaşama arzusu ile dine kendiliğinden ilaveler yapmakla dinden taviz vermek arasında bir fark yoktur. Beşeri gücümüzü aşmamız gerekmiyor. Onun yerine beşeri gücümüzü planlı bir şekilde kullanmamız yeterli olacaktır.

Ebu Hureyre *radıyallahu anh*ın rivayet ettiği bir hadiste Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* bu hususta önemli ikazda bulunmaktadır:

‘Bu din kolaydır. Kim dinde zorluk çıkarırsa din onu mağlup eder. Yaklaştırın, birleştirin. Müjdeleyin, kolaylaştırın. Biraz sabahı, biraz akşamı ve bir miktar geceyi değerlendirmeye çalışın.’ (Nesaî, İman, 28 (5034). Ayrıca Buharî, 39; Müslim, 2816)

Hadisi şerifin izahından şunlar anlaşılmaktadır:

a- Din aslında kolaydır. Fıtrat dini olduğu için, fıtratı sağlam kalana zor gelecek bir yanı yoktur. Tabii bir zorluk oluştuğunda da din, zaten namazdan oruca kadar her emrinde belli bir kolaylık getirmektedir. Buna rağmen, aşırı giden ve üzerine görev olmayan şeyleri yapmaya çalışanın zarar etmesi mümkündür. Dini için yaparken kaybetmiş olacağından, din onu mağlup etmiş olacaktır.

b- Mü’min için münasip olan birleştiriciliği, toparlayıcılığıdır. Allah’ın farzlarını aksatmadan, haramlarını da gözeterek yaşamaya gayret ettikten sonra, bu ikisinin dışında kalan dini emirlerde imkânları ve kabiliyeti doğrultusunda iyi bir mü’min olmaya çalışmalıdır.

Allah’ın kendisine bol mal verdiği bir mü’min malından, sağlam beden verdiği mü’min de bedeninden feragat ederek ecir kazanmaya çalışmalıdır. Mescitte namaz kılmaya müsait vakti olan mescidi yoğunlaştırarak, oruç tutması mümkün olan da orucu yoğunlaştırarak ecrini artırmalıdır.

Kur’an okuma açısından daha iyi fırsatlar bulan Kur’an’ı, zikretme ortamını yakalayan da zikri değerlendirmeye çalışmalıdır. Din kolay olduğu için herkesin yapabileceği bir nafile muhakkak vardır. Bir noktaya kilitlenip kalmak, sonrasında dini ağır görecek bir sonuca varmak hatadır.

c- Umut dolu olmak doğru olanı yapmaktır. Din adına dinden ürkütücü anlayış tasvip edilemez. Ana ilkeleri korumak ve dinden taviz vermemek kaydıyla, İslam’ın hedeflerini ulaşılamaz görmek asla doğru değildir. Din kolaydır ve ulaşılır seviyededir.

d- Bilhassa zamanı iyi değerlendirmek gerekmektedir. İnsanların kavrama ve kullanma açısından zamanı aynı oranda değerlendirmeleri mümkün olmayabilir. Ama sabahı değerlendirebilen sabahı, akşamı değerlendirebilen akşamı değerlendirmelidir. Gecenin sessizliğini de fırsata dönüştürmek yararlı olacaktır.

Önemliler / Öncelikliler

İslam’ın yaşanmasında en önemli hususlardan biri, Allah’ın emirleri arasında bir önemli ve öncelikli tasnifinin yapılmasıdır. Farzlar arasında

bile bu tasnif yapılır. Kulun o andaki durumuna göre iki farz arasında birinin durumu öncelikli hale gelebilir.

Kur'an okumanın ve fıkıh öğrenmenin önemini bilen bir mü'min, bu iki farza da 'önemli' olarak bakar. Ancak namaz kılacak kadar zorunlu bir fıkıh bilgisinin Kur'an okumaktan öncelikli olduğunu da bilmesi gerekmektedir. Kur'an, kendi başına yeteri kadar önemlidir. Ama Kur'an'ın bile nasıl tutulacağını öğreten fıkıh bilgisi, bir an için ondan daha öncelikli hale gelebilir.

Bu da İslam'ı anlatan ve öğretenlerin, öğrenenlere çizdikleri daireleri dar tutmamalarının gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Küçük bir çocuğun elinin yanmak üzere olduğunu gördüğü halde namazını bozmayan bir insanın yaptığı, önemli ile öncelikli tasnifini takdir edememektir.

İbadette Seviye Tespiti

Farzlar ve haramlar üzerinden bir tespit yapamayız. Zaten mü'min olmanın asgari gereği Allah'ın emrettiği farzları eda etmek, haram ettiklerinden kaçınmaktır. Bunun ötesinde ise ibadet hazzı ile yaşama vardır ki bu hazzı ne denli yaşadığımızı tespit edebiliriz.

İki rekât bile olsa teheccüd namazı, seher vakti istiğfar etmek (en azından seyyidülistiğfarı okumak) bir ölçü olabilir. Sabah veya akşam vakitlerinden birinde dua etmek, cemaatle namaza devam etmek de bir seviye tespiti olabilir.

Bir başkasına Kur'an öğretmek, nafile oruç tutmak da ayrı bir seviye tespitidir. Çok yemek, çok uyumak ve çok konuşmak hususunda nefsini muhasebe etmek de iyi bir tespit olacaktır. Allah'a davet konusunda bir iş becermek de üzerinde durup, kendimizi test edebileceğimiz işlerdendir.

İbadet Ehli Bir Mü'min:

Ahlaklıdır,
Güçlüdür,
Kültürlüdür,
İş-güç sahibidir,
Akidesi pürüzsüzdür,
İbadetinde titizdir,
Nefsiyle cihad eder
Vaktinin kıymetini bilir,

Sevilendir,
Tertiplidir,
İnsanlara faydalıdır, sosyaldir,
Dininin emrindedir.

Haftalık İbadet Planı

1- Cuma namazına ve cuma gününe önem ver. Cuma günü Kehf suresini oku. En azından cuma günü sabah namazını mescitte kıl. Cuma günü gusül al, tırnaklarını temizle, güzel koku sürün. Cuma günü tevbeye vakit ayır. Cuma günü olduğu için özellikle salavat getir.

2- Haftada bir gün bile olsa ilmî bir ders halkasına katıl.

3- Haftada bir sadaka vermeye çalış.

4- Bir hasta ziyaret et. Bir arkadaş ziyaret et. Sılayı rahim yap.

5- Ailece bir gezi veya dinlenme programı yap. Çocuklara özel bir gün ayır.

6- Sağlık durumuna göre mübah bir spor yap.

7- Bir gün oruç tutmaya çalış.

8- Bir saat evde ailece Kur'an ve fıkıh dersi yap.

9- Bir günü dinine hizmete ayır.

Aylık İbadet Planı

1- Her ay bir kitap oku. Okuduğun kitabı başkalarına tavsiye et, gerekiyorsa hediye et.

2- Hafızsan Kur'an'ı hatmet. Hafız değilsen en az yarım hatim etmiş ol. Kısa bir sure veya on ayet ezberle.

3- Aylık bütçeni hesapla, bir sonraki ay için tedbirler belirle. İnfaka daha çok pay ayırmaya çalış.

Yıllık İbadet Planı

1- Zekâtını hesapla ve öde.

2- Borçlarını ve diğer kul haklarını hesapla, onlardan kurtul.

3- Ramazan ayı için hususi planlar yap.

4- Kur'an dili Arapça'yı öğrenmeye çalış. Ya da benzeri bir amel yap.

Ömür İçin İbadet Planı

1- Vasiyetini yazmış ol. Vasiyetinde, kul haklarına ait bilgiler bulunsun. Senden sonrakilere sıkıntı bırakmamaya çalış. Geride bıraktıklarına ciddi şeyler vasiyet et. Allah'tan korkmalarını emret. Dinlerine hizmet etmelerini söyle.

2- Ölmeden önce ümmetine hizmet etmiş olarak gitmek için bir şeyler yapmaya çalış. Cami inşa ettir. Talebe okut. Fakirlere destek ol. Kendi başına yapamıyorsan, yapan bir teşkilata katıl, orada hizmet et.

3- Kur'an'ı ezberlemiş olarak ölmeye çalış. Senin için artık mümkün değilse çocuklarının Kur'an'ı ezberlemiş olmalarına çalış. Kur'an hafızları arasında, olmazsa hafız babaları, anneleri arasında, o da olmazsa onlara hizmet edenlerin arasında adın bulunsun. Şunu iyi bil: Allah için zor bir şey yoktur. Samimi bir şekilde isteyene Allah istediğini vermektedir.

4- Ömür boyu yapılacak ibadetlerden biri de hac ibadetidir. Onu hesaplayarak mal biriktir. Her yıl hacca hazır, gidecekmiş gibi heyecanlı ol. Gitmeye hazır bekle.

Gitmek nasip olunca da kendini yeniden doğmuş kabul et. Bir daha evine dönmeyecek ve Arafat'tan cennete gidecek gibi hazırlıklı ol. Allah seni bu aşk ve heyecanla görmelidir.

5- Senden sonrakiler için mali bir sıkıntı bırakmamaya çalış. Hatta onlara rızık açısından bir rahatlık bırakman sünnete daha uygundur.

6- Bir vakıf eseri bırakmaya gayret et. Allah için olsun, küçücük olsun.

Hayat Kısa Ama!

Hayatın çok kısa olduğu doğrudur. İnsanın emellerine göre hayat çok kısadır gerçekten. Ancak bugün hayretle izlediğimiz, imrendiğimiz bizden önceki insanlar da aynı kısa hayatı yaşayıp gittiler.

Üstelik onların imkânları bizim imkânlarımızla kıyaslanamayacak kadar azdı. Çok şeyler başarıp gittiler. Sahabilerden kaçı yüz yıl yaşadı?

Hayatın kısa olduğu doğrudur. O kısa hayatı bereketlendirebilenler için yeteri kadar münbit olduğu da bir başka doğrudur. İhlasla ve samimi bir gayretle çalıştıktan sonra Allah'ın yardımıyla çok işler başarmak mümkündür.

Başaranlar oldu. Salahaddinler hayal değildir. Hasan Basriler hayal değildir. Abdülkadir Ceylaniler hayal değildir. Hasan el-Benna'ya bak, en zor zamanlardan birinde neler yaptı! Hayal olan, onların yaptıkları değil bizim hayallerimizdir.

İbadet

İbadet, Allah'ın razı olacağı şekilde yapılan her iştir. Namaz, Allah'ın razı olacağı şekilde kılındığında ibadettir ve farz bir emirdir. Kurban, Allah'ın razı olacağı şekilde kesildiğinde ibadettir ve vacip bir emirdir.

Selam, Allah'ın razı olacağı şekilde verildiğinde ibadettir ve sünnettir. Mü'min, adabına göre ve sabah namazına kalkmayı niyet ederek uyuduğu zaman, uykusu da ibadete dönüşmüş olur. Eşiyle olan en ileri ilişkisi bile ona ecir kaynağı olur. Yediği içtiği kendisine sevap olarak yazılabilir.

İbadet, iman dairesinde dönüp durduğu sürece mü'minin günlük hayatını, düşüncelerini ve emellerini bile ihtiva eder.

Namaz Son Halkadır

Namazın dindeki yeri için yapılabilecek yeni bir tarif yoktur. O, imanla küfür, mü'minle kâfir arasındaki alâmetifârikadır. Allah Teâlâ ile kulu arasındaki en kestirme yol, takvanın en belirgin işareti namazdır.

Huzurda muhasebesi yapılacak olan ilk amel de namazdır. Terk edilmesinin dini terk etme olarak algılanıp algılanamayacağı tartışılan yegâne ibadet de odur.

Bunun için ashap, namazın terkini küfür görmüşlerdir. Sahabe gözüyle bakıldığında namaz için '*İslam'ın ta kendisi*' denmesi mümkündür.

Gerek camilerin ve mescitlerin çoğalmasına ve gerekse namaz kılan mü'min sayısının gözle görülür bir artış göstermesine bakıldığında namaz için, bir ilerleme kaydedildiğini söylememiz mümkündür.

Namaz kılınma oranı, önceki dönemlere göre daha fazladır. Bunun için Rabbimize hamd ederiz. Dolu dolu camiler, göğsümüzü kabartan, umudumuzu coşturan işaretlerdir.

Namaz vaktine ayarlanmış toplantılar, namaz vakitlerinde duran otobüsler heyecan uyandıran uygulamalardır.

Hangi Namaz?

Namazın önemi, onu '*olsun da nasıl olursa olsun*' mantığından çok, '*emredildiği gibi olsun*' anlayışıyla eda etmeyi gerektirir. Şartlarına riayet edilmeyen bir namazın varlığı, bir sorumluluktan kurtarırken diğer bir sorumluluğa itebilir.

Namazın şartları ve rukünleri, namazın kendisi kadar önemlidir. Zira namaz, lütfen yaptığımız bir ibadet değildir. Aksine namaz, bizden kabul edilmesi için lütfe muhtaç olduğumuz en önemli ibadettir.

Çocukların namaza alıştırılma süreci de dahil olmak üzere namazın anıldığı her yerde bir ciddiyet olmalıdır.

Namazın uzun veya kısa kılınması da ihtiyari değildir. Namazın muayyen bir uzunluğu vardır. Bilhassa cemaatle kılındığında o ölçülere uyulması sünnete ittiba gereğidir. Münferit kılınan namazlarda ise, uzun tutma konusunda, namaz kılan muhayyerdir.

Namazın uzun veya kısa kılınması, bir rekâtın şu kadar dakikada veya daha uzun, kısa kılınması için söylenmez.

Namazda uzatılıp, kısaltılabilecek olan sadece kıraat ve tesbihattır. Bunun dışında namaz uzamaz, kısalmaz.

Özellikle **Ta'dili Erkân** açısından bakıldığında, namazın farzı da nafilesi de aynı olmalıdır. Değişken olan, Fatiha'dan sonraki kıraat ve rükû ile secdelerdeki tesbihlerdir.

Namaz, en önemli ibadetimiz olarak, en yoğun ilgi gösterdiğimiz gündemimiz olması gerekir. Namaz fıkhını ciddiye almak bizim bakışımızı yansıtır. Namazın bütününe bakışımız kadar, namazın eda edilişine de bakışımız önemlidir.

Namazın farziyetine iman edip onu önemsiz veya baştan savar gibi eda etmek, inanç ile uygulama arasındaki bir çelişkidir. Namazı eda etmedeki ölçümüz ihsan olmalıdır. İhsan ise, her ne kadar biz görmüyor isek de O'nun bizi gördüğüne iman etmemizdir.

Namaz nihayetinde küfürle aramızdaki farktır. O farkın incelmesi veya zayıflaması bizim için imanımızla ilgili sorunlar üretebilir.

Çünkü namazdaki gevşeme sadece namazla sınırlı kalmaz; namazın alt seviyelerinde kalan pek çok ibadet hatta kimliğimizle ilgili davranışlarımız yozlaşabilir, kaybolmaya yüz tutabilir.

Namazın vaktinde ve cemaatle kılınıp kılınmaması gevşemenin kıvamını gösteren unsurlardandır. En çok dikkat edilecek iki nokta da bunlardır: Vaktinde ve cemaatle!

Kötülüklerden alıkoyan, mü'minin derecesini yükselten namaz, şartlarına riayet edilen, cemaat bereketi ile eda edilen namazdır.

Gizli Engeller

Namaza engelden söz edildiğinde, işverenlerin işçisinin namazına engel olması veya benzeri durumlar akla gelir. Bir de namazdan elde edilmesi beklenen ecirlerin, namazdan kaynaklanan feyzin oluşmasını engelleyen gizli engeller vardır.

Bu engeller, camiler ve namaz kılınan mekânlardaki namazda dikkati dağıtan eşyanın varlığı, sesli ortamda namaz kılma, yemekte aşırılık, uyku dengesizliği, iş-meşgale yoğunluğu ile bağlantıyı kesmeden namaz kılma, namaz fıkhına vakıf olmama, namazı gelenekleştirme olarak karşımıza çıkabilir.

Namazda huşûyu engelleyen ne varsa o, namaz için zarardır. Namazda göz hareketleri bile önemlidir. Evet, namazda gözlerin hareketi namazı

bozan bir iş değildir. Ama beyin, gözün gördüğünü düşünmeye başlayınca namaz erir. Namazda el-göz rahat durmalıdır.

Miraç sayılacak bir namaz için tavsiyeler:

• Namazda kalbi meşgul edecek engellerden arınmak gerekir. Camide namaz kılarken, gözü zorlayacak, kulağı taciz edecek yerlerden uzakta kılmak tercih edilmelidir.

• Dış etkilerle bağlantı kesilmelidir, en azından asgariye indirilmelidir. Namazı namaza mahsus yerlerde kılmak en uygun olanıdır.

• Namaz ciddiyeti, abdestte ve setri avrette başlamalıdır. Mükemmel bir abdest, huşû için daha evladır.

• Namaz için özel bir kıyafet şartı olmamakla beraber, namazda en güzel kıyafetleri giymiş olmak Allah Teâlâ'nın emridir.

• Namaz kelimesi kullanıldığında '*farz namazlar'* kastedilmektedir. Muhasebesi yapılacak olan da onlardır. Ancak nafileler, bilhassa farzların öncesindeki sünnet namazlar, namaz kıvamına girmek için oldukça önemlidir.

• O namazlar, namaz olarak değerli oldukları gibi, farz namazlara ısındırma vazifesi yaptıkları için de önemlidirler.

• Mümkün olduğu kadar namazdaki tekbirlerin, tesbihatın, okunan ayet ve duaların anlamlarını bilmek namazdaki huşûya etki edecektir.

• Namaz esnasında el hareketleri, kaşınma ve diğer fuzuli işler bir noktadan sonra namazı ifsat eder.

•Namazı ifsat etmeden önce ise huzuru ve huşûyu ifsat eder. Mümkün olduğu kadar namazda üstün bir edep izlemek gerekir.

• Namazda nebevi tavsiye, her namazı 'son namaz' gibi kılmaktır. Bir mü'min, kıldığı namazın son namazı olacağını bilerek kılması halinde hangi hassasiyeti gösterecekse, namazda o hassasiyeti göstermek gerekir.

• Böyle kılınan bir namaz, gerçekten son namaz olursa kurtuluşa vesile olur. Eğer son namaz değilse, zaten öyle bir namaz kılmış olmak bize şahsiyet kazandırmış olacaktır.

Namaza Bakış

Namazı, Müslüman olmamızın bize yüklediği önemli bir görev olarak görmemiz doğru bir görüştür. Namazın, İslam'dan kopacak son halka olması açısından da incelenmesi halinde namaza bakışımız daha geniş bir açıdan olacaktır.

Namaz, dinin son halkasıdır. O, içi doldurulmuş olarak bulundukça din vardır. O gittikten sonra ise dinin varlığından söz etmek çok zor olacaktır.

Namazın kendisi, namazın huşûsu, namazın abdesti, namazın takkesi çok önemli simgelerdir.

Namaz başlı başına bir simgedir.

Namaz ve Cemaat

Namazla akla gelen ilk nesnenin cami olması gayet güzel bir işarettir. Ancak namazla akla gelen '*içi cemaatle dolu*' bir cami olmalıdır. Namaz kadar cemaat gerektiren başka bir ibadetimiz yoktur.

Namaz illa cemaat ve imam ister. Belki, hanımlar için cemaat istenmeyebilir; ancak erkekler illa camiye ve cemaate devam etmelidirler.

Namazın ruhu cemaattir. Camilerin ihya edilmesi, yapılarının inşa edilmesinden çok daha önemlidir.

Namaz ve İmam

Bir Müslüman'ın Allah için yapacağı en büyük ibadet olan namazı eda ederken, namaz için önemli bir şart olan cemaat ve cemaatin imamını araştırması en tabii hakkıdır. Hatta bu hakkın da ilerisinde bir görevdir.

Fakih imam, takva imam, örnek imam, kıraati iyi imam aramak namazı ciddiye almaktır. Her ne kadar imamın kimliği namaz ve cemaatin varlığını temelden kaldırmıyorsa da imamın üstün vasıflı olması namazın ecrinde ziyadeliktir.

İmamın iyisini arama isteğimiz bize bir hususu da ikaz etmektedir: İmamın özellikleri yeterli olsun veya yetersiz olsun cemaatle namaz kılındığında imam, uyulmak için vardır. İmama uymadaki aksaklıklar namazı eritir.

Bedel Cennet Olunca

Namaz, İslam'ın başı ve direğidir. Hayatî tehlike anında bile sorumluluk alanı dışına çıkmayan, mü'min olduktan sonraki en büyük farzdır.

Güneşin insanı aydınlatmak için doğduğu her gün tekrarlanması gereken, bir insanın diğerinin üzerinden alıp onun yerine getiremeyeceği yegâne ibadet namazdır. Allah'ın kullarına farz kıldığı ilk ibadet odur. Kıyamet gününde muhasebe başladığında hesabı açılacak olan ilk ibadet de namazdır.

Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*in bu fani âlemden ayrılırken ümmetine son vasiyeti de namaz olmuştur; 'namaz, namaz!' diye uyararak gitmiştir.

Bir din ve hayat tarzı olarak İslam'ın en son çözülecek halkası da namaz halkası olacaktır. Namazdan önce, din olan işlerden çözülen veya ihmal edilen, sonunda da unutulan pek çok hüküm olacaktır.

Namaz ise adeta kaleyi en son terk edecek ibadettir. O da gittikten sonra İslam gitmiş olacaktır. Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ümmetini ikaz ederek bu ağır gerçeği asırlar öncesinden bildirmişti. Buyurdu ki:

'İslam'ın halkaları halka halka çözülecektir. Halkalardan biri çözülünce insanlar diğerine sarılacaklar. İlk çözülecek olan siyaset halkasıdır. En son çözülen de namaz olacaktır.' (Hakim, 7104; Ahmed, 5/251; İbni Hibban, 6715)

Bu hadisin ikaz ettiği çok önemli hakikatlerden biri şudur: Namazın kaybolması sadece namazın zayîatı olarak görülemez. Namaz gittiği zaman din de gider.

Namaz olmadıktan sonra insanların İslam iddiasında bulunmaları çok şey ifade etmeyecektir. Namazsızlığa rağmen, değil 'iyi' vasıflarda bir Müslümanlıktan söz etmek, yalın bir Müslümanlıktan söz etmek bile mümkün olmayacaktır. Çünkü namaz olduğu gibi İslam'dır. Namazsız bir İslam, içi boş, Allah katında değeri olmayan bir iddianın adı olarak kalacaktır.

Bunun için Müslümanlar, İslam denince ne anlıyorlarsa namaz denince de onu anlamak zorundadırlar.

Namaz Bir Ölçüdür

Bu ölçü, kulun Rabbi ile alakası bakımından ne durumda olduğunu gösteren bir ölçüdür. Bir Müslüman'ın vakit buldukça namaz kılması hatta vakit buldukça mescitlere gitmesi ile kalbinin mescitlere kilitlenmesi olarak anlatılabilecek namaz tutkunluğu arasında çok fark vardır.

İnsanın mescitleri en yoğun bulunduğu adresi olarak belirlemesi, mahalle mescidinden, evinden aranır gibi aranabilmesi önemli bir meziyettir. Kullar açısından bakıldığında iman iddiasının ispatına yarayacak en önemli belgelerden bir belgedir bu. Allah Teâlâ da zaten namazı ve namaza ilgiyi imanın adeta olmazsa olmaz şartı gibi beyan etmiştir.

Müslüman'ın namaza bağlılık düzeyi anlamında anlaşılabilecek bir simge olarak 'kalbin mescitlere kilitlenmesi', Allah katında Arş'ın gölgesi ile taltif edilmeye layık bir makama işaret etmektedir.

Sevgili peygamber *aleyhisselam* efendimiz sahih bir hadiste, 'kalbi mescitlere kilitlenmiş' Müslüman'a, hiçbir gölgenin bulunmadığı, insan için en ürkütücü zamanda Arş'ın gölgesinde bulunma yani cennet teminatına sahip olmayı vaat etmiştir.

Şüphesiz İslam, sadece namaz değildir. Namaz kılan 'ne yaparsa yapsın!' denemez. Namaz, İslam'ın emirler listesinde sadece bir emirdir. Ama hakkı verilerek kılınmış bir namaz, diğer kulluk göstergelerinin de ne durumda olduğunu gösterebilecek çok önemli bir işarettir.

Bunun için hadislerde kıyamet günü namaz hesabından geçebilenin diğer sorgulamalardan kolaylıkla geçebileceğine işaret edilmiştir. Bu hakikat dünya hayatında iken de aynıdır.

Namazın, hakkı verilerek kılınması halinde zekât ve diğer ibadetlerin bir tür teminatı olarak onları da eda etmeye sevk edeceği aşikârdır. Yasaklanmış olan işler de namazın bulunduğu yerde bulunmayacaktır. Namaz, hakkıyla eda edildiğinde kötülükleri engeller.

Hem kötülük hem namaz formülü doğru değildir. Kesinlikle gerçek bir namaz, kötülüklere karşı kalkandır. Kasas suresinin 45. ayeti, namazın mü'mini kötülükten alıkoyacağını haber vermektedir.

Namaza Bakış Örneği

Taberanî'nin Evsat'ında 8415. hadis olarak nakledilen rivayette Müsevvir bin Mahreme diyor ki:

Ömer bin Hattab'ın yanına girdim. O örtülmüştü. Kapının iki kanadını tuttum:

'Durumu nasıldır?' dedim.

‘Gördüğün gibidir.’ dediler. Dedim ki:

‘Onu, namaz diyerek uyandırın. Onun için namazdan daha önemli bir şey bulup uyandıramazsınız onu.’ Bunun üzerine: ‘Namaz, namaz! Ya emirelmü’minin!’ dediler.

‘Namaz ha! Aman Allah! Namazı terk edenin İslam’dan hakkı yoktur!’ dedi. Bu esnada da yarası kanıyordu.

Bu sahne, mihrapta sabah namazını kıldırmak için bulunan Ömer bin Hattab *radıyallahu anh*ın uğradığı hain saldırıda yaralanması üzerine cereyan etmiştir.

Resûlullah *sallallahu aleyhi ve selemin* mihrabında, O’nun vekili olarak bulunan bir mü’min, şehitlik makamı için son dakikalarını beklerken haleti ruhiyesi böyleydi. Ömer’in anladığı İslam, onun tarif ettiği namaz, doğru olandır.

Alt Yapısıyla Namaz

Namaz öğretilirken ‘on iki farzı’ öne çıkarılarak öğretilir. Elhak ‘namaz’ fıkhı itibarıyla on iki farz etrafında döner. Ancak namazı ilk kılan ve bize öğreten peygamberimizin hadislerinde namazla beraber, namaz gibi önemsenerek anlatılan, namazın cemaatle kılınması, namazda huşû gibi özellikler ihmal edildiğinde, namazın farzları açısından bir eksiklik meydana gelmemektedir. Ne var ki, namazla buluşan Müslüman’dan beklenenler açısından namaz yavan kalabilmektedir. Bunun için namazı, bir tür resmi şartları durumundaki farzlarının daha ötesinde bir derinlikte aramak durumundayız.

Namazın cemaatle kılınmasına, mescitlerin ihya edilmesine, namazı ve huşûyu birleştirmeye göstereceğimiz özen, bizim namaza nasıl baktığımızı ve namazdan ne elde edebileceğimizi gösterecektir. Bu seviye yakalanmadığında, kötülüklerden alıkoymayan ve kulluk zevkini yaşatmayan bir namazla baş başa kalabiliriz.

Namazı konuşurken, hadisi şeriflerde önümüze konan hedefleri kendimize hedef tayin ederek yola çıkmamızda büyük yarar vardır. Mesela, namazı camide kılmayı değil namazı birinci safta kılmayı düşünmemiz gerekir.

Çünkü hadisi şeriflerde birinci safın önemine vurgu yapılmakta ve ümmete birinci safta yarış tavsiye edilmektedir. Namazda birinci saf ilke edinildiğinde, beraberinde namazı camide kılma rahatlığı gelecektir. Belki de namazı kaçırma gibi bir endişe uzak bir ihtimal olarak kalacaktır. Ama hedef birinci saf dışında bir hedef olursa o zaman namaz, son vakitlerine

kadar ertelenebilmesinde sakınca olmayan bir ibadet seviyesine kadar inebilmektedir.

Namazı Ciddiye Almak

Eskilerin deyimiyle biz her iki namazın ortasında bulunuruz: Biri kıldığımız biri de kılacağımız namazdır. Ecel de bizi böyle bir durumda yakalayacaktır. Kıldığımız ve kılacağımız iki namazın arasında bir yaşam tarzımız vardır veya olmalıdır. Böyle bir anlayış hayata nasıl baktığımızın da göstergesidir.

Namazı dışarıdan değerlendirirken böyle baktığımız gibi namazı içinde iken değerlendirirken de son olma ihtimali bulunan bir namaz olarak değerlendiririz. Her namaz son namaz olma ihtimali taşır. Bu yüzden de son namaz olması muhtemel bir namaz nasıl kılınmalı ise öyle kılınmalıdır, diye düşünürüz.

Namazın ağır gelebileceğini, işi ve zevkleri böldüğünü inkâr edemeyiz. Evet namaz, Allah'ın yardım ettikleri dışındakilere pek ağır bir ibadettir. Ancak Allah yardım ederse kul, namazında muvaffak olabilir.

Evet, namaz ağırdır.

Namaz kılarken de ağırdır, kıldırırken de ağırdır. Sabah namazı için kalkmak veya ev halkını sabah namazına kaldırmak ağırlık bakımından birbirinden aşağı değildir.

Çünkü namazın bedeli cennettir. Cennet ise ucuz değildir.

Bir Namaz Muhasebesi

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdular ki:

'Kim namazı korursa o namaz onun nûru olur, belgesi olur, kıyamet günü kurtuluşu olur. Kim de namazı korumazsa onun nûru olmaz, belgesi olmaz, kurtuluşu olmaz. Kıyamet gününde de Karun ile, Firavun ile, Hâman ile ve Übey bin Halef ile beraber olur!' (Ahmed, 6576)

- Namaz tam anlamı ile belgedir. Ahirette bir belge olduğu kadar dünyada da huzur vesilesidir. Namazsız bir hayat, imanla ölüm mümkün olsa bile, Karun gibi, Firavun gibi asilere benzeyerek muhasebe edilmeye neden olur. Çünkü bu sayılan dört ismin her biri bir suçun simgesi durumundadır.

- Namaz konusunu sadece bir ibadet gözüyle ele almak yetersizdir. O bir ibadet olması kadar kafa yapısını yansıtması açısından da ele alınmalıdır.

Namazsız Din
İslam Değildir!

Onlar cennetler içindedir.
Günahkârlara:
'Sizi şu yakıcı ateşe sokan nedir?' diye uzaktan uzağa sorarlar.
Cehennemlikler derler ki:

• Biz namaz kılanlardan değildik.
• Yoksulu doyurmuyorduk.
• Bizim gibi olanlarla birlikte asılsız ve bozguncu konuşmalara dalardık.
• Hesap verme gününü inkar ederdik.

Ölüm bize o haldeyken geldi.
(Müddessir suresi, 40-47)

Namazı Terk Etmek Dinden Uzaklaşmaktır

Câbir *radıyallahu anhın* anlattığına göre, Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur:

'Kişi ile şirk arasında namazın terki vardır.' (Müslim, İman, 35/247)

Diri İçin Namaza Özür Yoktur

Misver ibnu Mahreme'nin anlattığına göre: 'Ömer ibnu Hattab *radıyallahu anh*ın hançerlendiği gece huzuruna girdim ve Ömer'i sabah namazı için uyandırdım. Ömer *radıyallahu anh*:

'Evet. Namazı terk edenin İslam'dan nasibi yoktur!' dedi.

Sonra, Ömer, yarasından kan aktığı halde namaz kıldı.' (İbnu Ebî Şeybe, 30361)

Sahabilerin Bakışı

Abdullah ibnu Şakik merhum anlatıyor: 'Resûlullah *aleyhîssalâtu vesselâmın* ashabı ameller içerisinde sadece namazın terkinde küfür

görürlerdi.’ (Tirmizî, İman, 9/2622)

Peygamber aleyhisselamın Bakışı

İbnu Ömer *radıyallahu anhumâ* anlatıyor: Resûlullah *aleyhîssalâtu vesselâm* buyurdular ki:

“İkindi namazını kaçıran bir insanın (uğradığı zarar yönünden) durumu, malını ve ailesini kaybeden kimsenin durumu gibidir.” (Buharî, Mevakit, 14/552; Müslim, 626; Tirmizî, 175 Nesâî, 478; Ebu Davud, 414; İbni Mace, 685)

Onlar da İmtihanda İdi

Ebu Katâde *radıyallahu anh* anlatıyor: “Resûlullahla beraber bir gece boyu yürüdük. Cemaatten bazıları:

“Ey Allah’ın Resûlü! Bize mola verseniz!” diye talepte bulundular.

“Namaz vaktinde uyuyakalmanızdan korkuyorum.” buyurdu. Bunun üzerine Bilâl: ‘Ben sizi uyandırırım!’ dedi. Böylece Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* mola verdi ve herkes yattı.

Nöbette kalan Bilâl de sırtını devesine dayamıştı ki gözleri kapanıverdi, o da uyuyakaldı. Güneşin doğmasıyla Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* uyandı:

‘Ey Bilâl! Sözün ne oldu?’ diye seslendi ve Bilâl: ‘Üzerime böylesi bir uyku hiç çökmedi.’ diyerek cevap verdi. *Aleyhissalatu vesselam* efendimiz:

‘Allah Teâlâ, ruhlarınızı dilediği zaman kabzeder, dilediği zaman geri gönderir. Ey Bilâl! Kalk! Halka namaz için ezan oku!’ buyurdu.

Sonra abdest aldı ve güneş yükselip beyazlaşınca kalktı, kafileye cemaatle namaz kıldırdı.” (Nesaî, Îmame, 47/845)

Namazı Terk Etmenin Hükmü

Bütün âlimler, namazın akıllı, bülûğ çağına girmiş, hayız ve nifastan temizlenmiş, deli olmayan, baygın bulunmayan her Müslümana farz olduğu hususunda ittifak etmişlerdir.

Namaz bedenî bir ibadet olup asla vekâlet ve niyabeti kabul etmez. Bir kimsenin başkası yerine namaz kılması sahih olmaz. Bunun gibi, bir kimsenin başka bir kimse adına oruç tutması da sahih değildir.

Bütün âlimler, namazın farz olduğunu inkâr eden kimsenin kâfir ve mürted olduğu hususunda ittifak etmişlerdir.

Çünkü namazın farz oluşu Kur'an, sünnet ve icmadan kesin deliller ile sabittir. Tembellik ve umursamazlık sebebiyle namazı kılmayan kimse günahkârdır, fasıktır.

Ancak böyle bir kimse eğer yeni Müslüman olan biri ise yahut kendisine namazın farz olduğunun tebliğ edileceği bir müddet boyunca, Müslümanlar arasında bulunmamışsa namaz kılmadığından ötürü fasık olmaz, çünkü sorumluluk yoktur.

Namaz kılmayanın dünyadaki cezasına gelince: Tembelliğinden veya umursamazlığından dolayı kılmayanlar hakkında fakihlerin farklı görüşleri vardır.

Hanefilere göre:

Tembellik sebebiyle namazını kılmayan kişi fasık olup, böyle bir kişi hapsedilir ve namazı kılıp tevbe edinceye kadar vücudundan kan akacak şekilde dövülür. Ya tevbe edip namazını kılar yahut hapishanede ölür.

Ramazan orucunu terk eden kimse de bunun gibidir. Namaz ile orucun farz olduğunu inkâr etmedikçe yahut bunlardan birini hafife almadıkça, meselâ Ramazan'da herhangi bir özür olmaksızın oruç tutmamak gibi bir suç işlemedikçe öldürülmez. Bunun dayandığı delil Peygamber *aleyhisselamın* şu hadisidir:

"Müslüman bir kimsenin kanı ancak üç şey sebebiyle helâl olur: Zina eden dul, cana karşı can, dinini terk edip cemaatten ayrılan kişi (mürted).

Hanefiler buna şu hususu da ilâve etmişlerdir: Namaz kılan kimsenin Müslüman olduğuna ancak dört şart ile hüküm verilebilir:

Namazı vakti içinde kılmak, cemaatle kılmak, yahut vakit içinde ezan okumak, yahut bir secde ayeti okununca bunu duyduğu zaman tilâvet secdesi etmek, Zâhirü'r-rivaye'ye göre, oruç tutup hacca giden yahut zekât veren bir kâfirin Müslüman olduğuna hüküm verilmez.

Hanefiler dışındaki diğer imamlara göre:

Bir vakit de olsa, özürsüz olarak namazı terk eden kimse mürted de olduğu gibi, üç gün tevbeye çağrılır, tevbe etmezse öldürülür. Malikî ve Şafiîlere göre, ceza olarak (hadden) öldürülür. Yani bu kişinin kâfir olduğu ile hüküm verilmez. Ancak zina, iftira, hırsızlık ve benzeri suçlardan dolayı cezalandırıldığı gibi ceza olarak öldürülür. Böyle bir kimse öldürüldükten sonra yıkanıp cenaze namazı kılınır.

Müslümanların kabristanına defnedilir. Malikîlerin namaz kılmayanın tekfir edilmemesinde dayandıkları delil, Allah Teâlâ'nın: *"Allah kendisine eş koşulmasını bağışlamaz kendisine eş koşma dışındaki suçları diledikleri hakkında bağışlar."* (Nisa, 116) ayetidir. Bu konuda birçok hadis de vardır. Bu hadislerden biri Ubade b. Sâmit hadisidir:

"Beş vakit namazı Allah Teâlâ kullar üzerine farz kılmıştır. Bunları yerine getirip hiç birini kaçırmayan, bu namazların hakkını hafife almayan kimseyi Allah Teâlâ cennete koymaya söz vermiştir. Fakat bu namazları yerine getirmeyenler hakkında böyle bir sözü yoktur. Dilerse azap eder, dilerse bağışlar."

Bu hadislerden biri de Ebu Hureyre hadisidir:

"Kıyamet gününde kulun ilk hesaba çekileceği husus farz namazdır. Eğer bu namazı tam olarak yerine getirmişse ne güzel! Eğer yerine getirmemişse şöyle denilir:

Bakın bakalım, bunun nafile namazı var mıdır? Eğer nafile namazları varsa, farzların noksanı bu nafilelerle tamamlanır. Sonra diğer farzlar için de aynı şeyler yapılır."

Bir kimse namaz kılmamakla kâfir olmaz. Çünkü kâfir olmak inanmamakla olur. Eğer namazın farz olduğunu inkâr ederek kılmazsa kâfir olur.

Bu âlimler, Hanbelîlerin delil olarak ileri sürdükleri hadisleri, namazı terk etmeyi helâl kabul eden yahut kâfirlerin müstahak oldukları cezaya (ki, bu da öldürülmektir) çarptırılmayı hak eden manasına tevil etmişlerdir.

İmam Ahmed b. Hanbel şöyle demiştir:

Namaz kılmayan kâfir olduğu için öldürülür. Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Haram aylar çıktığı zaman müşrikleri nerede bulursanız öldürün, onları yakalayıp esir edin, bütün gözetleme yerlerinde onların yollarını kesin. Eğer tevbe edip namazı kılar, zekâtı verirlerse onları serbest bırakın. Şüphesiz Allah Gafûrdur, Rahîmdir." (Tevbe, 5)

Bu ayete göre, namazı kılmayan serbest bırakılma şartını yerine getirmemiş olur. Dolayısıyla öldürülmesi mübah olarak kalır, namazını kılmayan kimse bu sebeple serbest bırakılmaz.

Peygamber *aleyhisselam* da şöyle buyuruyor:

"Kişi ile küfür arasındaki fark namazı terk etmektir."

Bu hadis, namazı kılmamanın küfrü gerektiren hususlardan olduğuna delil teşkil etmektedir.

Yukarıdaki hadisin bir benzeri de Büreyde hadisidir:

"Bizim ile sizin aranızdaki ahit namazdır. Namazı kılmayan kâfir olur."

Bu hadis de namaz kılmayanın kâfir olduğuna delâlet eder.

İmam Şevkâni bu görüşü tercih ederek şöyle demiştir: Gerçek olan, namaz kılmayanın kâfir olduğudur. Namaz kılmayan kâfir olduğu için öldürülür. Fakat bazı küfür çeşitleri bağışlanmaya ve şefaate hak kazanmaya mani değildir.

Ben ise birinci görüşe meylediyorum. O da namaz kılmayanın kâfir olmadığına hükmetmektir. Çünkü kelime-i şehadet getirdikten sonra bir Müslüman'ın cehennemde ebedî olarak kalmayacağına dair kesin deliller vardır. Hz. Peygamber *aleyhisselam* şöyle buyuruyor:

"Lâ ilâhe illallah" deyip Allah'tan başka tapılanları inkâr edenin malı ve kanı korunmuştur; dökülmesi, alınması haramdır. Bu kimsenin hesabı Allah'a aittir."

Başka bir hadisi şerifte de şöyle buyrulmuştur:

"Lâ ilâhe illallah" deyip kalbinde bir arpa ağırlığı kadar hayır bulunan kimse cehennem ateşinden çıkacaktır. Yine kalbinde buğday tanesi kadar hayır bulunduğu halde "Lâ ilâhe illallah" diyen kimse cehennem ateşinden çıkacaktır. "Lâ ilâhe illallah" diyen ve kalbinde zerre kadar hayır bulunan kimse de cehennem ateşinden çıkacaktır."

Hanefiler dışındaki cumhura göre öldürülme şekli eğer tevbe etmezse kılıçla boynunu vurmaktır.

(Vehbe Zuhayli, İslam Fıkhı Ansiklopedisi)

Namaz Suçları

Namazı İnkâr
Dinden çıkma nedenidir

Namazın Vaktini Kaçırma

Mazeretten
(Hastalık, savaş vb.) Özel fıkhına göre yine namaz kılar. Her halükarda durum düzelince kazâ eder.

Tembellikten

Hanbeli Mezhebi
Dinden çıkmış olduğu için öldürülür.

Maliki ve Şafî Mezhebi
Cezası ölüm olan bir suç işlediği için öldürülür. Ama Müslüman'dır.

Hanefi Mezhebi
Müslüman'dır. Namaza başlayıncaya kadar hapsedilir.

Dereyi Bulandırma

Ebu Hureyre *radıyallahu anh*den rivayet edildiğine göre, Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*i şöyle buyururken işitmiş:

- "Ne dersiniz? Birinizin kapısının önünde bir dere olsa da, o kimse her gün bu derede beş defa yıkansa, kirinden bir şey kalır mı?"

Sahabiler:

- O kimsenin kirinden hiçbir şey kalmaz, dediler.

Resûl-i Ekrem:

- **"Beş vakit namaz işte bunun gibidir. Allah, beş vakit namazla günahları silip yok eder."** buyurdular.

(Buharî, Mevakit, 6/528; Müslim, Mesacid, 51/1520; Tirmizi, Edeb, 80/2868; Nesai, Salat, 7/461)

Namaz Ahirette Cennettir
Dünyada kötülüklere engeldir; tam bir korunmadır.

Namaz, günde beş defa bir derede yıkanmak, kirlerden arınmaktır. Namaz, günahları biriktirmeden eritip, ahirete gitmenin en mükemmel fırsatlarındandır. Namaz kabalıklar arasında eriyip gitmeden, ruhu arındırarak yaşamak, Allah'ın rızasına ermektir.

Namaz; mü'min olmanın hakkını vermek, kulluğun zevkine ermektir.

Namaz, derelerde yıkanıp paklanmaktır.

Kesinlikle kurtuluştur. Günahlardan, ağırlıklardan, fasit çevreden kurtuluştur.

Namaz kılan paktır.

Namaz kılan nurludur.

Namaz kılan miraç ehlidir.

Namaz kurtarır.

Namaz korur.

Namaz farktır.

Namaz yaşatır.

Namazı Kılmak Başka İkame Etmek Başka!

Her namaz, namaz değildir.

Namazı Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*in kıldığı gibi kılmak **birinci şart**.

Şartlarına uygun ve hatasız kılmak **ikinci şarttır.**

O yüzden namaz kılıyor görünmek, namazla oyalanmak başka şey, namazın hakkını vermek, onu ikame etmek başka bir şeydir.

Dikkatimizden kaçan; ama namaz fıkhı içinde '**kerih görülen**' veya namazı kökten silen hatalar vardır. Namazı, namaz ciddiyetiyle eda etmek için, hatalardan korunmuş bir namaz kılmak esastır.

Hadisi şerifte tarif edilen ihsanın 'Sen O'nu görmüyorsan da O seni görüyor.' olduğunu bilerek kılınırsa o namaz, insanı menhiyattan, kötü sözden alıkoyar. Öyle bir namaz derelerde yıkanmış gibi berrak bir ruh sahibi olmayı sağlar.

Git gide normalleşen hatalar yüzünden namazlarımız, beklenen hazzı vermeyen, kılanı ile kılmayanı arasındaki farkı belirtmeyen namazlar oldu. Bid'atlerden arındırılmış, hatalara karşı dikkatle korunmuş, farzları, vacipleri, sünnetleri hatta müstehapları eksiksiz yerine getirilmiş bir namaz, miraçla bağlantılı bir namazdır.

Namazı korumaktan iki şey anlaşılmalıdır:

a- Namazı vaktinde ve aslı gibi kılarak varlığını korumak.

b- Namaza dışarıdan bulaşabilecek hatalardan onu koruyarak, var gibi göründüğü halde yok olup gitmesine karşı koruma yapmak.

Her halükârda namaz bize bir emanettir. Bu emanete riayetimiz, Müslümanlığımıza bağlılığımızı ve samimiyetimizi göstermektedir.

Gözümüzde büyütüp önemli gördüğümüz için kabaran dünyalık meşgalemiz arasında namaz gibi bir ibadetimizin eriyip gitmesinden Allah'a sığınırız. Namaz dindir. Namaz bir ölçüdür.

Namaz kılanın eliyle veya
diğer organları ile yaptığı hareketlerin,
başkası tarafından görüldüğünde,
'Acaba namaz kılıyor mu?'
diyebileceği kadar yoğun olmasına

amel-i kesir *(çok iş) denir.*

Deremizi Bulandıran Hatalar:

• Önce necasetten temizlenmek gerekir. Bedende ve namaz kılınacak yerde insan ve hayvan pisliği, alkol eseri bulunmamalıdır. Bilhassa idrar temizliği çok önemlidir. Bedene ve elbiseye sıçrayan idrar namaz için engeldir.

• Büyük veya küçük abdest sıkışıklığı varken namaza durulması mekruhtur. Namazda huşûya engeldir. Namaz vaktinin çıkması ve namazın kazaya kalması gibi bir tehlike varsa her şeye rağmen namazı kaçırmayız; o halde de olsak kılarız.

• Abdest ciddi bir iştir. Aceleye getirilmesi, ıslak-kuruya dikkat edilmemesi, bilmeden bile olsa 'abdestsiz namaz' bataklığına düşürebilir. Vesveseye ve baştan savmaya kaçmadan bir abdest alınmalıdır. Abdestte israf nehyedilmiştir.

• Namaz için ona uygun bir ortam oluşturmak gerekmektedir. Zihni meşgul eden konulardan, namaz kılınan yerin kıble cihetini göze çarpacak şeylerden arındırmak namazdan daha çok haz almaya yardım edecektir. Namaz esnasında gözü, kulağı ve kalbi kollamak zorundayız.

• Namaz cemaat ibadetidir. Camide kılınır. Sadece kadınlar için evde kılma ruhsatı vardır. İlke olarak namazın muhakkak camide kılınmasına özen gösterilmelidir. En azından camiye gidilmemiş gün geçirilmemelidir.

İmamların ve camilerin durumu bahane edilmemelidir. Camilerin heybetini, ibadet edenlerin huzurunu kaçıracak işlerden uzak durmak gerekir. Camide konuşulması, hatta namaz kılanların dikkatini dağıtacak şekilde yüksek sesle Kur'an okunması, cep telefonunun açık unutulması, cami âdâbı açısından yanlıştır.

Namazda cep telefonu çalan telefonunu kapatmalıdır. Eğer telefon kapatmak, namazı bozacak uzunlukta bir 'amel' oluşturuyorsa yeniden namaza dönmelidir.

• Mescitte yer ayırmak yoktur. Kirli elbiseler ve kokan bir ağızla mescitlere girmek ahlaki de değildir, caiz de. Ayakkabı ve çanta gibi zihne takılıp meşgul edecek şeyler için önceden tedbir almak gerekir.

• Ezan okunurken camide bulunan bir Müslüman namaz kılmadan camiden çıkmamalıdır.

• Camilerin birinci safı ve imamla beraber iftitah tekbiri en değerli bölümüdür.

• Camiye yetişmek için, cami içinde imamı rükûda yakalamak için koşmak yoktur.

• Namazda **'amel-i kesir'** sakıncalıdır. Dereyi bulandırır. Özürsüz olarak namaz içinde üç adım yürümek namazı bozar. Vücudunu bir rekatta üç defa kaşımak da namazı bozacak çapta hatadır. Yere düşen takkeyi ve benzerini alıp koymak da sakıncalıdır.

• Namaz kılanın önünden geçilmesi vebaldir. Namaz kılan da önünden geçilip geçilmeyeceğini dikkate alarak namaza durması gerekir. Önünden geçilebilecek yerlerde namaz kılanların seccadenin ön kısmına küçük de olsa bir engel koymaları gerekir. Buna 'sütre' denir.

• Cemaatle namaz kılarken kadınlarla erkeklerin aynı hizada namaz kılmaları halinde Hanefi mezhebinde erkeğin namazı fasittir.

• İmamdan bir ayak kadar öne geçmek namazı bozar.

• Cemaatle namaz kılarken safların sık ve düz olması 'cemaatten beklenen ecrin' önemli bir nedenidir. Safların seyrekliği ve eğriliği Şeytan'ın müdahale ettiği bir namaz anlamına gelmektedir.

• Cemaatle namaz kılarken imamdan önce rükûya gitmek, secdeye gitmek veya kalkmak namaz için zarardır.

• Cuma namazında okunan hutbeyi dinlemek mühimdir. Hutbe irad edenlerin bir ibadeti eda ettiklerini unutmamaları gerektiği gibi, dinleyenler de hutbe esnasında ses çıkarmanın dahi cumanın sevabını silebileceğini unutmamalıdırlar.

• Cuma namazı için özel hazırlık yapmak, temizlenip, hoş ve latif kokular sürünmek mühim sünnetlerdendir. Aksi ise mekruhtur.

• Namazın vaciplerinden veya sünnetlerinden birini terk etmek mekruhtur. Farzlardan birinin terki ise namazı ifsat eder.

• Namaz kılarken gözleri yummak mekruhtur. Esnemek şeytan etkisinde olmayı gösterdiği için kerih görülmüştür. Dikkati canlı tutan, huşûyu zedelemeyen hazırlığı yaparak namaza başlanmalıdır.

• Namaz için hususi giysi yoktur. Ancak, vücut organlarını teşhir eden sık veya şeffaf elbise ile namaz kılmak erkek için kerih görülmüştür. Kadınların namazında ise, namazın ifsadına neden olabilir.

Baş açık namaz kılmak da başı örtmenin İslam'dan alınmış bir kültür olarak görüldüğü toplumlarda kerih görülmüştür. Üzerinde canlı resmi bulunan elbiselerle namaz en azından mekruhtur.

İslam kültüründe erkeklerde de baş, örtülüdür.
Başı açık kültür, ithaldir. Batı kökenlidir.

• Namaz kılınan yerde kıble tarafında canlı resmi, yanan ateş bulunması da namaz kılan için mekruhtur.

• Bilerek veya hata ile de olsa ‘dünyalık söz’ namazı bozar. Bu söz, iki harf kadar olduğunda namazı bozucudur. ‘Aah, ooff’ da bir sözdür.

• Yemek ve içmek de -az veya çok- namazı bozar.

• Göğsün kıbleden dönmesi ile de namaz bozulur.

• Namazdaki kıraatin manayı bozacak şekilde yanlış okunması, tecvid kaideleri dışında teganni yapılması namazın sıhhatini zedeler.

• Namaz vakitli bir ibadettir. Vakti çıktıktan sonra kılınmış olmaz. Artık o namaz ‘kaza’ namazıdır. Onun için namazı, ilk vaktinde ve cemaatle kılma prensibine dikkat edilmelidir. Mesela sabah namazını kılarken güneşin doğması halinde, namazın vakti bittiği için namaz da bozulmuştur.

Namaz kılmanın mekruh olduğu vakitler de vardır. Bu vakitlerde namaz kılmak, kaş yaparken göz çıkarmak gibi bir şeydir. Özellikle de şu üç vakitte namaz kılınmamalıdır.

a- Güneş doğarken,

b- Güneş öğleyin tam tepede iken,

c- Güneş tam batarken,

Sadece ikindi namazı sıkışmış ise, onun farzı güneş tam batarken bile olsa kılınır.

• Ezan namazla beraberdir. Şu kadar ki, bir caminin ezanını duyanlar ezan okumayabilirler. Ezan duymayanlar kendi ezanlarını ve ikametlerini eda etmelidirler. Kaza namazı için de aynı şey geçerlidir.

• Ta’dil-i erkân namazın vaciplerindendir. Farz diyen âlim de olmuştur. Terk edilmesi halinde namaz ifsat olabilir. Secdeye inerken sırayla dizler, eller ve alın yere konur. Kalkarken de tersi. Erkek secdede kollarını karnına ve yere değdirmez. Kadın ise kollarını karnına yapıştırır.

• Namazda ‘sehiv secdesi’ gerektiğinde ihmal edilmemelidir. Tilâvet secdesi ayeti de namazda okunan ayetlerde geçerse namaz içinde eda edilir.

Ta’dil-i erkân,
rükû ve secdeyi tam yapmak,
rükûdan ve secdeden kalkınca
en az ‘sübhanellah’ diyecek kadar beklemektir.

• Namazı kaç rekât kıldığında şüphe eden şu şekilde davranır: Eğer böyle bir şüphe ilk defa vuku bulduysa namazı bozup yeniden kılar. Eğer sık sık vuku buluyorsa, hangi sayı daha ağır basıyorsa o sayıdan devam eder.

• Bir rükün miktarı kadar avret yerinin açılması namazı bozar.

• Öksürüğü olmayanın zorla öksürmesi namazı bozar.

• Secdede iken iki ayağını aynı anda yerden kaldırmak namazı bozar.

• ...Ve dereyi bulandıran en yoğun çamur cehalettir. Kulaktan dolma bilgiyle kılınan namaz kurtaran namaz olmayabilir. Kaynaklara dönüp köklü bir **namaz fıkhı** sahibi olmak zorundayız.

Huzeyfe *radıyallahu anh*ın rivayet ettiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, rükû ve secdesini tam yapmayan birini gördü ve ona şöyle buyurdu:

“Sen namaz kılmadın!

Böyle ölsen, Allah’ın, Muhammed’in koyduğu şeklin dışında ölmüş olurdun.” (Buhari, Salat 26/389))

Dinimiz Yüzsuyumuz
Namazımız

"Doğrusu insan hırslı ve huysuz yaratılmıştır.
Kendisine kötülük dokundu mu sızlanır.
Ona imkân verildiğinde ise pinti kesilir.
Ancak, namaz kılanlar bunun dışındadır.
Onlar ki: Namazlarını sürekli kılarlar, aksatmazlar."
(Mearic,19-23)

"Ancak..."

Sokak insanı düzeyinden,
Hayvanî hislerin baskısından,
Seviyesiz gündemlere dalmaktan,
Pintilikten, aşırılıktan, oburluktan..
Ancak namaz kılanlar kurtulabilirler.

Namaz:

Dinin direğidir. Kâfirlerle aramızdaki farktır.
Miracımızdır. Rabbimize münacatımızdır.
Günahlara ve çirkinliğe karşı koruyucumuzdur.
Geçmişin hatalarına karşı temizleyicimizdir.
Hayatımızın planlayıcısı ve temel disiplinidir.
Psikolojik tedavimizdir.

Namaz:
Rabbimizin huzurunda vereceğimiz ilk hesabımızdır;
Onu başardığımızda yolumuzu açacak olan ibadettir.

Namaz:
İmanda sadakattir; ahde vefalılıktır.
Sabrın en güzel örneğidir.

Namaz:
Bir eğitimdir.

Namaz:
Hayattır, dindir.

Namaz:
Müslümanlıktır, İslam'dır.

1/7

"Kalbi mescitlere kilitlenmiş adam!"

Nasıl Bir Namaz?

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* efendimizin Cebrail *aleyhisselam*dan görüp bize gösterdiği gibi bir namaz. Arındıran, yücelten o namazdır.

Öyle bir namaz için:

Namazın inceliklerini, fıkhını öğrenmek ve öğrenilenleri de ehlinin huzurunda uygulayıp test etmek,
Abdestten itibaren bütün şartlarına riayet ederek,
Huşû içinde,
Cemaatle,
Ta'dil-i erkâna özenerek,
İlk vaktinde,
Üşenmeden, bezmeden,
Farzları ve sünnetleri ile beraber,
Sürekli kılmak,
Kıldıktan sonra da, istiğfar ve dua ile süslemek gerekir.
Onu bir yük değil, bir zevk, huzur olarak görmek, o düzeye gelmek için gayret etmek gerekir.

Neden Namazdan Lezzet Alamıyoruz?

• Her şey imanda düğümleniyor. Şeytan ve küfür, imanımız etrafında fırtınalar estiriyor. Sarsılmaz bir iman, Kur'an ve hadisle, selefisalihinin parlak geçmişi ile devamlı takviye edilen bir iman enerji verir, heyecan verir. Biz alışkanlığa dönüşmüş bir namaz değil, her defasında bir miraç heyecanı veren namaz arıyoruz.

• Namazı dinin neresine oturtuyoruz? "Namaz önemli" ifadesi, namazı anlatmak için yeterli değildir. Namaz, olduğu gibi dindir. Dinin ruhudur. Önce namazın yerini belirleyelim.

• Namazın ahkâm ve inceliklerini kulaktan dolma bildik gidiyoruz. Kimimiz o bilgileri, -büyük bölümü çocukluk günlerine ait olduğu halde- yenileme, tazeleme ihtiyacı hissetmiyor bile. Bütün oklar, namaza yönelmiş olmalıdır.

• İstikrar ve ciddiyet günlük hayatımızın genelinden kaybolmaya yüz tuttu. Namazın heybeti, ortada kalıverdi. Namaza gözünün nuru olarak bakacak mü'minler aranır oldu.

• Çevre de pek önemli: Namazı angarya olarak gören bir aile veya arkadaş ortamında iken onun azametini idrak edip öylece yaşamak elbette zordur. İş çevresinden eş seçimine kadar her şeyde ana kriterlerden birisi namaz olmalıdır. "Kişi, arkadaşının dini üzeredir."

• Namazı, nafilelerinden tecrit ettik. Nafileler aksesuar gibi kaldı. Farzların ön ve ardındaki nafileler, zikir ve dua bölümleri hiç ihmal edilmemeli.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem efendimizin
vefatından önce ümmetine son vasiyeti:
***Namaz** ve **kadınlar** hakkındadır.*

• Çok eğlenceli ve keyifli yaşanan bir hayat anlayışı namazı hep ikinci sıraya, bazen da arka sıralara iter. Önce namaz! Rahmet için önce namaz...

• Ta'dil-i erkâna uyulmadan kılınan namaz orijinal değildir. Lezzet vermez.

• Camiler fonksiyonlarını gereği gibi icra edemiyorlar; beton ve boya saltanatı secdedeki huzuru, rükûdaki ahengi çaldı. Namaz görevlileri

itebildiği kadar itti. Evlerden daha samimi mescidler, İbni Ümmi Mektûm gibi imamlar arıyoruz.

• Ebeveynin, eğitimcilerin ilk namaz talimi ve telkini yaptıkları dönemlerdeki olumsuzlukların etkisinin devam etmesi de lezzeti engelleyebilir. Bunun için anne-babalar, namazı kıldırmaktan çok sevdirmeyi hedef tutmalıdırlar.

• Namaz, ilk vaktinde kılındığında amellerin en büyüğüdür. Ertelemek bir hastalıktı, afet oldu. Ezan vakti bildirmiyor; namaza çağırıyor.

• Günahlarla çok iç içe olduk. Tevbeye de gereği gibi yapışamıyoruz. Adeta ilaçla mikrobu bir arada tutuyoruz.

• Evlerimizde mini camiler yapıp hem kendimize hem de gelecek kuşağa namazın hayatla paralel yürümesi konusunda kararlılık dersi veremiyoruz.

Ashab-ı Kiram'dan Ebu Hureyre radıyallahu anh diyor ki:
Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin ashabı,
namazdan başka bir amelin terk edilmesini
dinden çıkmak olarak görmezlerdi!..

Namazın Ruhu: Huşû... Huşû...

Huşû için şu hususlara dikkat edilmelidir:

1- Namaza hazırlanılmalıdır: Bu hazırlık hem bedenin hem de kalbin hazırlığıdır. Önce, âdâb ve şartlarına uygun bir taharet ve mükemmel bir abdest.

2- Ezanı namaza çağıran bir davet olarak görüp, davete icabete de ezanla beraber başlanılmalıdır. Ezan sünnete uygun olarak dinlenip tekrar edilmeli ve bitince de duası okunmalıdır.

3- Namaz mekânını, namazı meşgul edebilecek, sesli ve görüntülü nesnelerden arındırmalı, seccade ve kıble tarafında resim, süslemeler, şekiller bulunmamalıdır. Kıble tarafından önünden geçilmesini engelleyecek bir yerde kılmalı veya mümkün değilse sütre kullanmalıdır.

4- Setr-i avrete dikkat edilmeli, namaz için hususi bir kıyafet edinmeye gayret edilmelidir.

5- Misvak kullanmaya çalışılmalıdır.

6- Namazda kıraat ta önemlidir. Ne boğulmuş bir kıraat ne de tağanniye kaçmış bir kıraat olmamalıdır.

7- Namazda el hareketlerinden ve eğilip bükülmekten kaçınılmalıdır.

8- Namazı dua ve zikirsiz bırakmamaya gayret edilmelidir.

9- Tuvalet ihtiyacı sıkışmışken, yemek hazırken vb. durumlarda vakit sıkışıklığı yoksa namazı, rahat vakte ertelemek daha evladır.

10- Uyku ile namazın bir arada olmamasına dikkat edilmelidir. Bilhassa sabah namazına başlamadan önce uykulu halin giderilmesi gerekir.

11- Selef-i salihinin ve diğer İslam büyüklerinin durumlarını, namaz ve ibadete ait uygulamalarını, ölüm ve sonrasını ihtiva eden bilgiler sürekli tazelenmeli, bir ilim meclisine, hadis dersi halkasına müdavim olmak gerekir.

Huşû:
Kimin huzuruna dikildiğini bilip,
uygun edebi taşımaktır.

Rahmet için "Önce Namaz"

Ashaptan Abdullah İbnu Mesud *radıyallahu anh* diyor ki:

"Kim yarın Allah'a Müslüman olarak varmak istiyorsa, çağırıldığı vakit şu namazları kılsın. Allah, peygamberiniz için hidayet sünnetlerini emretmiştir. Onlar gerçekten hidayettir.

Şu evde oturanlar gibi siz de namazlarınızı evde kılacak olursanız peygamberinizin sünnetini terk etmiş olursunuz. Peygamberinizin sünnetini terk edince de sapıtırsınız.

Bir insan güzel bir abdest alır da şu mescitlerden birine yönelirse Allah, onun attığı her adım için bir hasene yazar, onu her adım için bir derece yükseltir, her adım için ondan bir günah siler.

Bizim zamanımızda, münafıklığı bilinenden başkası cemaatten geri kalmazdı.

Adam, hasta olduğu halde iki kişinin kollarına girmesiyle yürütülerek namazda safa getirilirdi."

Ey mü'minler,
sabırla ve namazla Allah'tan yardım isteyin.
(Bakara, 153)

Namazın Çağdaş Sorunları

a- Dünyevileşmenin en önemli göstergelerinden biri olarak ortaya çıkan iş yoğunluğu, vakit bulamama, bir türlü bitmeyen bağlantılar, zihni rahat bırakmayan ilişkiler.

b- Müslüman bir toplum iddialarına rağmen namaz kılmayanların namaz kılanlara göre daha kalabalık görünmeleri. Namaz kılmamanın utanılacak bir eksiklik olarak görülmemesi.

c- İş, eğitim, yolculuk gibi durumların programında namazsız bir anlayışın hâkim olması.

d- Toplumun önünde duran şahsiyetlerin, namazı öne çıkaran tutum ve davranışlar içerisinde olmamaları.

e- Cemaatle namazın 'Sünnet' gölgesinde tutulması.

f- Ta'dil-i erkâna riayetsizlik soncu namazların lezzet vermeyişi.

g- Camilerin cazipliği için tezyinatına yapılan yatırım kadar görevlilerine yatırım yapılmayışı. Böylelikle cami görevlilerinin memur mantıklı olmaları, ehliyetsizlikleri, yaptıklarını cihat aşkı ve heyecanı ile yapmamaları, git gide rutinleşen bir görev içinde boğulup kalmaları.

h- Apartman-site hayatının getirdiği olumsuzluklar.

i- Kur'an öğrenmenin zor görülmesi.

j- Namazın, spor, dizi film, gezi gibi insanları bağlayan etkilerin gerisinde kalması.

k- Ebeveynin ilk dönemlerdeki hataları. Bu hatalar namazı öğretmemek kadar namazdan nefret ettirmek şeklinde de ele alınabilir.

l- İslamî çalışmalarda 'önemli/öncelikli' gibi tasniflere dikkat edilmemesi.

m- Ayet-hadis okuma ve dinleme zevkinin kalkması.

Bir Namaz Muhasebesi

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdular ki:

'Kimi kıldığı namaz hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoymuyorsa o Allah'tan daha çok uzaklaşır!' (Mu'cemu'l-Kebir, 11025)

- Namazdan bir beklenti vardır. Bu beklenti de namazla, insanın kendi kendini kontrol vazifesi edinmesidir.

- Eğer namaz bu vazifeyi kazandırmıyorsa, iyilik getirmesi gereken namaz bir tür uzaklaşma, bir tür soğuma nedeni olabilir.

UYARI!

اَلصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ

"Namaz Uykudan Hayırlıdır!"

Dinin direği namaz, namazların da en önemlilerinden birisi sabah namazıdır.

Ancak Müslümanlık iddiasında mangalda kül bırakmayan; ama sabah namazını yatakta heba eden, camileri kimsesiz bırakan, buna rağmen Allah'ın yardımını uman, kuşlar ve meleklerle güne başlamak yerine stresli, huzursuz ve mutsuz bir hayat yaşayan, ezanlı semtlerdeki namazsız nesiller için…

Sabah namazı
Cennet ve cemalullah namazı
İmanda kalite namazı!

- Uyku vücudun huzuru, namaz ruhun huzurudur.
- Uyku yarı ölümdür, namaz olduğu gibi hayattır.
- Uyku nefsin çağrısına, namaz ise Rabbin çağrısına uymaktır.
- Uyku hayvanlarla ve mü'min olmayanlarla ortak yanımızdır. Namaz ise mü'minin ayrıcalığıdır.

Sabah namazı bir Nûr'dur:

"Karanlıklarda mescitlere yürüyenlere kıyamet günü tam bir Nûr'u müjdele." (Tirmizî, Salat, 24/223)

Sabah namazı cennettir:

"Sabah ve ikindi namazlarını kılan ateşe asla girmez!" (Müslim, Mesacid, 37/1437)

Olduğu gibi bir hazinedir:

"Sabah namazının iki rekât sünneti dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır." (Müslim, Salatü'l-Müsafirin, 14/1688)

Yatsı ve sabah namazı bütün bir geceye denktir:

"Yatsıyı cemaatle kılan gecenin yarısını ihya etmiş gibidir. Sabahı da cemaatle kılan gecenin tamamını ihya etmiş gibidir." (Müslim, Mesacid, 46/1491)

Bir sevap deryasıdır:

"Sabahı cemaatle kıldıktan sonra mescitte oturup işrağa kadar Allah'ı zikredene, ardından da iki rekât namaz kılana tam bir hac ve umre sevabı vardır!

Tam bir hac ve umre! Tam bir hac ve umre!" (Tirmizi, Cum'a, 59/586)

Onunla Allah'ın korumasında olunur:

"Sabah namazını kılan Allah'ın himayesindedir." (Müslim, Mesacid, 46/1494)

Sabah namazı olmadan başlayan gün, şeytanın hâkimiyeti ile başlar:

Peygamber aleyhisselamın yanında, uyuyup sabah namazına kalkmayan birinden söz edilince şöyle buyurdu: "Şeytan o adamın kulağına işedi." (Buharî, Teheccüd, 13/1144)

Mü'mini münafıktan ayırır:

Bir gün Peygamber *aleyhisselam* sabah namazını kıldıktan sonra "Filanca namaza geldi mi?" diye sordu. "Hayır!" dediler. "Filan…" diye sordu. "Hayır!" dediler. O zaman buyurdular ki:

"Yatsı ve sabah namazı münafıklara en ağır namazlardandır. Bu namazların sevabını bilselerdi, sürünerek de olsa cemaate gelirlerdi." (Nesai, İmame, 45/842)

Şahidi meleklerdir:

"Aranızda bir gündüz melekleri bir de gece melekleri dolaşır. Sabah ve ikindi namazlarında birleşirler; aranızda dolaşanlar gider, yenileri gelir. Kendisi en iyi bildiği halde Allah onlara sorar: 'Kullarımı nasıl buldunuz?' Onlar da: 'Biz ayrıldığımızda namaz kılıyorlardı, onlara gittiğimizde namaz kılıyorlardı.' derler." (Buharî, Mevakitusselati, 16/555)

Ödülü Allah'ın cemalidir:

Cerir İbnu Abdullah diyor ki:

Bir gece Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*in yanında idik. Aya baktı ve dedi ki:

"Şu ayı gördüğünüz gibi Rabbinizi de pürüzsüz göreceksiniz. Sabah ve ikindi namazlarını kaçırmamaya çalışın." (Buharî, Mevakit, 16/554)

Sabah Namazımız (Allah'ın Himayesi) Kaçmasın Diye

1- Bu namazı emredenin Allah olduğunu, bedelinin cennet veya cehennem olduğunu bilelim. Sabah ezanını vakti hatırlatma değil, davet olarak anlayalım.

Namazı önemli bir iş olarak değil, en önemli görevimiz olarak görelim. Namazın hakkını verebilmek için Allah'a çokça dua edelim.

2- Gündüzleri ve akşamları günah bataklığı olmaktan çıkaralım ki, sabaha uyanacak kalbimiz olsun.

3- Gündüzü gündüz, geceyi de gece olarak değerlendirmeye alışalım. Erken yatıp erken kalkmadıkça akışın tersine yürümek zorunda kalmaya devam ederiz.

Yatsıdan önce az da olsa uyumayalım ki gece uykusu bölünmesin. Akşam yemeğini uykuyu etkileyecek şekilde yemeyelim.

4- Namaz derdi olmayan bir çevreden, ezan duyulmayan bir semtten uzak duralım. Güne namazla başlayanlarla beraber olmaya gayret edelim.

5- Abdestli ve zikirli bir uyku uyuyalım. Sabah namazına kalkmaya kesin bir karar vererek uyuyalım. Saatlerimizi kuralım. Birbirimizi uyaralım. Eşler birbirine yardımcı olsun. Tek başına uyumamaya gayret edelim.

6- Gevşek uyanmayalım. Uyanır uyanmaz yatağı terk edelim. Abdest alalım. Hemen camiye koşalım.

En Hayırlı Gün

Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* buyurdular ki:

"Allah katında günlerin en değerlisi Cuma günüdür. Ramazan ve Kurban bayramı günlerinden daha büyüktür.

Beş özelliği vardır:

Adem o gün yaratıldı.

O gün cennetten dünyaya indirildi.

O gün vefat etti.

O günde öyle bir an vardır ki; kul -günahı veya akrabayla bağı kesmeyi istemedikçe- Allah'tan her ne isterse, Allah onu verir.

Kıyamet de o gün kopacaktır.

Yüce bir melek, gök, yer, rüzgâr, dağ, taş ne varsa hepsi cuma günü endişelidir."

(İbni Mace, İkametussalati, 79/1084)

Günlerin en hayırlısı
Duaya en uygun zaman
İnsanlık tarihinin ilk günü
İnsanın sonu, kıyametin başlangıcı
Endişe günü
Umut günü
Cumamız!

Cuma Günü Alelade Bir Gün Değildir

Eğlenceyle geçiştirilmesi, gaflete kurban edilmesi, bir cuma namazı ile daraltılması hatadır. Cuma günü, cuma namazı gibi insana sunulmuş bir fırsattır. İhya edilmesi gerekir. Guslünden hutbesine kadar bir bütündür. Cuma bir bütündür.

Hazırlık, Gecesinden Başlamalıdır

Cuma gecesi gündüzü gibi mübarektir. İhya edilmeye çalışılmalıdır. Ertesi gün bizi yorgun düşürecek işlerden uzak kalmalıdır.

Gusül Şart Gibi

Cuma günü sabah namazından sonra veya önce gusül abdesti alınmalı, tıraş ve ağız temizliği gibi genel temizlikler yapılmalı, cuma namazına giderken ağır olmayan güzel kokular sürülmelidir.

Cuma Namazına Himmet!

Vakar ve sekinetle cuma namazına gidilmelidir. Ne kadar yürürsek o kadar ecir alınacağından cuma namazına yürüyerek gidelim.

Ne kadar erken gidip camide beklenirse, ecir o derece ziyade olur. Birinci safın sevabı farklıdır. Camide beklemenin âdâbına, bilhassa cuma günü ziyadesiyle dikkat edilmelidir.

Hutbeyi dinlemenin dinden bir bölüm olduğu unutulmamalıdır. Hutbe esnasında gaflete düşülmemelidir. Cumanın sünnetleri ihmal edilmemelidir. Dört rekât farzından önce dört rekât da farzından sonra muhakkak kılınmalıdır.

Kehf Suresi Okunur!

Cuma günü Kehf suresinin okunması sünnettir. Uygun bir vakitte bu mübarek sureyi okumaya gayret etmeli, hatta her cuma birer ikişer ayet ezberlemeye çalışmalıdır.

Cuma Günü Ders Günü Olmalıdır

Bir ilim meclisi bulmalı veya oluşturmalıyız. Kıyametin kopacağı günde ilimden daha feyizli ve kazançlı ne vardır?

Cumayı Farklı Yapalım

O gün bir hasta ziyaret edebilir, bir kardeş ziyareti yapabiliriz. O güne mahsus mini bir sadaka verebiliriz.

Yolculuk Yasak Değil!

Ancak cuma namazını sıkıntıya sokacak bir yolculuk pek akıllıca olmaz.

Arayışa Devam

Cuma gününde, duanın reddedilmediği bir saat var. Bu saat de gizlidir. Sanki cumanın kadir gecesi gibidir o saat. 24 saatinden birinde gizli. Dil ve kalp arayışına ara vermemeli ki, o saati yakalasın.

Cuma Orucu Yok

Cuma günü oruçlu olmakta bir sakınca yoktur. "Cuma orucu" gibi bir anlam taşıyacak oruç mekruhtur. Cuma gününü mü'min kardeşlerimizle ikramlaşacağımız gün olarak da tayin edebiliriz.

Dikkat!

Cuma günü, Peygamber *aleyhisselam* efendimize salavat getirme günüdür.

Ne kadar salavat
o kadar rahmet,
o kadar şefaat…

Namazda
İhsan Düzeyi

1- İhsan, kulun Allah'ı görüyormuş düzeyinde bir seviyeden ibadet etmesinin adıdır. Namazda ihsan ise namazı, Allah'ın huzurunda, O'nun gördüğüne kani olarak kılmanın adı olmaktadır. Elbette karar verip o karardan sonra ihsan düzeyinde namaz kılmaya başlamak neredeyse mümkün değildir. Ama ihsan düzeyini hedef olarak görüp, o tarzda namaz şartları oluşturmak mümkündür. Belki de Allah'ın kuluna namazla ilgili yardımı da ancak bu şekilde elde edilebilecek bir lütuftur.

Namaz, Allah'a ibadet, Allah'ın kontrolünü hissetme, Allah'ın himayesinde güven bulma, Allah'a yalvarmanın zirvesi, Allah ile bağlantı, Allah'ın kitabını en yüksek makamda okuma ve Allah ile bağlantının getireceği iç güvendir.

2- Namaz ve temizlik, bir arada bulunması en tabii olan görüntülerdendir. Temizliği maddi veya manevi temizlik olarak hangisinden görürsek görelim hakikat budur; temizlik namazı, namaz temizliği çağrıştırmaktadır. Mü'min, namazıyla temizdir, namazı onu daha temiz olmaya, temizliğini korumaya sevk etmelidir. Namazın abdest ve gusülle bağlantısı bir su temizliği kalitesini emretmektedir. Mü'min, suda bile temizlik arayan, kullanacağı suda dinîlik düzeyi getiren biridir. Yine namazın edası için beden ve mekân temizliği dikkate alındığında, günün beşe bölerek namaz vazifesini eda edebilecek olan mü'minin, beş kere onaylanmış temiz bir bedenle temiz bir mekânda yaşamaya mecbur olduğu namaz gibi bir hakikat olarak önümüzde durur.

Böyle bir temizlik idrakinin ruh ve düşünce temizliğini nasıl hareketlendireceğini ise dışarıdan tahayyül etmek bile zordur. Namazın kötülüklerden ve seviyesiz işlerden alıkoyma yönü böylece daha iyi idrak edilecektir.

Namaz ve namazlı bir hayat, kaba ölçüleriyle tuvaletten başlayan giyim kuşamda süren ve oturulup kalkılan mekânı bile kuşatan bir temizlik anlamına gelmektedir. Ciddi bir tüy temizliği, bedene ait olmayan cisimlerin boya bile olsa bedenden temizlenmesi şartı, gusül ve abdestin ayrıntıları olarak ele alındığında mükemmel bir temizlik ve bu mükemmellikte günde beş kere kontrol, beşeri seviyenin çok üstünde bir seviyeyi gösterir.

Abdest vesilesi ile gündeme gelebilecek bir başka konu da Müslüman'daki israf telakkisidir. Abdest, nihayetinde bir ibadet olduğundan, bir dere kenarında abdest alırken bile israf etmeme şuuru ile abdest alanın yönlendirildiği israfsız hayat anlayışı için de mükemmel bir eğitim dememiz doğru olacaktır.

3- Namazla beraber mü'min için emredilen hayat planının en önemli ayrıntılarından biri uyku düzenidir. Ya da namazın mü'mine sağlaması gereken ve onu ihsan düzeyine doğru hızla koşturan özelliklerden biri uyku disiplininin sağlanmasıdır, diyebiliriz. Güneşle paralel yürüyen bir hayat anlayışında aksamanın olması ne kadar mümkündür? Günün başı ve sonunun namaza ayarlı olması, gecenin en derin anında teheccüd ibadetine teşvik yapılması iyi düşünülmelidir. Namazlı bir insanın uykuya esir olması çok zordur. Uykusunu disiplin altına alabilenin de hayatın başka alanlarında gereken disiplinlerde muvaffak olmasını beklemek daha kolay olacaktır.

Uyku gibi keskin bir virajda dengede kalabilenden duygusallığın her türünde, günlük hayatta, sosyal kimlikte, sinir sistemini kontrolde denge beklemek zor olmaz.

Namaz hiçbir şekilde maddi kalıplara oturtulabilen nedenler ve yararlar etrafında döndürülemez şüphesiz. Namaz şu yararı sağlıyor diye kılınmaz. Ama namazın eda edilişindeki rükû, secde, kıyam ve geceyi düzenlemeye bakıldığında namazın insanı eğitmede nelere muktedir olabileceği görülecektir. Yeter ki namaz, Sünnet standartlarında eda edilsin.

Namaz ve onun ekseninde kalınınca ortaya çıkan;

- Gusül, guslü gerektiren şeyler (meni ve diğerleri),

- Misvak ve diş/ağız temizliği,

- Burun temizliği,

- İdrardan korunma, idrar boşaltma hassasiyeti,

- Yellenme vb. konular.

İnsanlığın daha uzun asırlar üzerinde tefekkür edeceği genişlikte bir alana yayılmaktadır.

4- Namaz aynı zamanda bir irade eğitimidir. Her türlü meşguliyeti geri plana itip namazı öne alabilmek bir irade gerektirir. Uyku saatinde uykuyu,

zevk anında zevki, maddi kazanç fırsatında o kazancı erteleyebilmek veya tamamen yok saymak küçümsenmemesi gereken bir seviyedir. Böyle bir irade ile de ihsan yolunda önemli merhaleler kat edilir.

Abdest ve öncesinde de bir irade savaşı vardır. Bu savaşın her gün birkaç kere şeytana karşı kazanılabilmesi oldukça önemlidir.

Namazın mescitte eda edildiğini düşündüğümüzde bir apartmandan günde beş kere inilip mescide gidilmesi, işlek bir ticarete ara verilip mescide koşulması tam bir irade eğitimidir. Bilerek veya bilmeyerek Müslüman, namaz sayesinde disiplinli bir insan olarak hayata bakmaya eğitilmektedir. (Elbette adabına uygun bir namazı konuşuyor ve onu arıyorsak…)

Mescitte bir arada olmanın, saf ciddiyeti sağlamanın da irade ile ilgili yönü vardır. İmama uyulduğundaki durum da oldukça önemlidir. Bir imamın yaşına konumuna bakılmadan, sadece namazın başı olduğu için asker gibi yönlendirici konumunu incelediğimizde arkasındaki namaz kılanlara karşı imamlık konumu, bir ibadetten çok nefis terbiyesi ve hayat disiplini eğitimine benzetilebilir.

Mescide gelirken bir kıyafet düzeninin talep edilmesi ise ayrı bir başlık açmayı gerektirecek öneme haizdir.

Namaz, tam anlamı ile bir eğitimdir; irade eğitimi, nefis terbiyesi zeminidir namaz.

5- Bir Müslüman kimliği göstergesi olarak namaz ele alındığında, iman adını dolduran pek çok başlıkla birinci dereceden bağlantılı bir ibadet olduğu göze çarpar:

a- Namaz imanın ta kendisidir. Mü'min olarak yaşamanın, namaz kadar aktif örneği yoktur. Bunun için, namazı dinin direği olarak vasıflandıran hadisler üzerinde iyi düşünüldüğünde namazlı ve namazsız hatta huşû ile kılınan namazla sıradan bir namaz arasındaki fark gayet belirgin bir şekilde görülür.

b- İmandan sonra en önemli gösterge olan ve Kur'an'ın yoğun bir şekilde öne çıkardığı 'amel-i salih/iyi iş' kavramının namazla ziyadesiyle uyumlu bir kavram olduğu görülür. Mü'minin yapabileceği en iyi amel, imandan sonra namazdır. Zira namaz dinin zirvesidir.

c- Namazı, iman iddiasının tasdiki olarak görmek de mümkündür. Hatta namazın cemaatle kılınması bile hadisi şeriflerde nifaktan arınma olarak gösterilmektedir.

d- Namaz, periyodik göstergeli bir istikamet belgesidir aynı zamanda. Her gün ve her gün içinde aynı zaman diliminde yıllarca süren bir istikamet

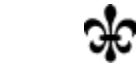
davranışını hiçbir ibadetin muadil olarak dengelemesi mümkün olmaz.

e- Diğer yandan imanın en büyük dayanağı olan sabır neredeyse bütün çeşitleriyle namazda vardır. Namaz, sabırla yol almanın önemli bir göstergesidir.

f- Cemaatle ve fert olarak eda edildiğinde namazın bir tevazu eğitimi olduğu da görülür.

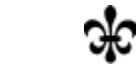
6- Namazı öbür ibadetlerle bile mukayese edilemez kılan özelliklerden birinin insanların en önemli sorunlarından biri olan 'boş vakit' girdabını kaldırmasıdır. Bu boşluk aslında sadece doldurulamayan vakit boşluğu değildir. İnsanların zaman olarak boş vakitleri olduğu kadar, kafa boşluğu denebilecek bir boşlukları da vardır. Ahlak boşluğu ve ne yapacağını bilememekten kaynaklanan durakalma boşluğu da vardır. Namazın farklı açılardan bu boşlukların dolmasına ve iyiye yönlendirilmesine katkıda bulunduğu da gayet açıktır.

7- Aktif bir namazla beraber mescitler de aktif hale gelir ki, Müslümanlar için mescit, Allah Teâlâ'nın evlerine sahip olmak, eşit şartlarda ve pürüzsüz mekânlarda bir arada olmak, her seviye için öğrenme ve eğitilme imkânı edinmek gibi anlamlar taşır.

Huşûya yardım eden etkenler olarak şunlara dikkat edilebilir:

Evde iyi bir abdest almalı.
Hoş olmayan veya ağır olan kokulardan uzak kalınmalı.
Giyim ve kıyafet güzel olmalı.
Vakarla yürünmeli ve dualar edilmeli.
Mescide sağ ayakla girilip sol ayakla çıkılmalı.
Mescitte bulunanlara selam verilmeli.
Tahiyyetül mescit namazı kılınmalı.
Ön saf tercih edilmeli.
Mümkünse mescitte oturup sonraki namaz beklenmeli.
Mescitte boş durulmamalı, zikir ve Kur'an'la meşgul olunmalı.
Namazla yemek arasında yakın bağlantı olmamasına dikkat edilmeli. Yemek hazırsa önce yenmeli ve namaz öyle kılınmalı.
Namazın ardındaki zikirler ve tesbihat önemsenmeli.

8- Namazla beraber özellikle bizim zamanımızda büyük oranda kaybettiğimiz en önemli kavram **Huşû**'dur. Huşû, Müslüman'ın namaza durduğunda kalbini yumuşatması, hassas duygularla Rabbinin huzurunda durması halidir. Dışarıdaki kabalıkların devam ettiği bir namazla 'bütün kötülüklerden alıkoyan' bir namazı yakalamak ne kadar mümkündür ki? Hadisi şerifler iyi incelendiğinde aslında huşû ile eda edilen namazların büyük makamların sebebi olarak gösterildiği görülür. Bunun için de 'namazda huşû' hakkında hüküm olarak 'vaciptir' diyenler olmuştur. Hâlbuki huşû, abdest gibi eylem olarak alınabilen bir şey değildir. Ama mü'min, huşûyu engelleyen ortamı gidermeye muktedir olabilir. Ya da huşû için gerekenler üzerinde titizlik gösterebilir. Huşû konusunda kâmil bir seviye beklemek elbette doğru değildir. İnsanların huşû arzuları ile ona erme seviyeleri arasında farklar bulunabilir. Ama huşûnun gerekliliği ve etkisi herkesin bilgisi dahilinde olmalıdır.

Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, namazı huşûdan uzak olarak eda etmenin göstergelerinden biri olarak orasını burasını yontarak kılınan namaz için 'en kötü hırsızlık' deyimini kullanmaktadır. Yani, namazını o namazın hakkını vermeden eda edeni namazdan çalan olarak göstermektedir. (Ahmed, 22642)

Bu, namazın en azından rakamsal ve görüntü açısından tamam gibi olması halindeki durumdur. Bir de namazın; farzları, şartları veya Sünnet'leri açısından gevşek tutulduğu ele alınacak olsa ne deneceği tahmin edilebilir.

Namazda kıraat da olumlu veya olumsuz bir huşû nedenidir. Kıraatin önemsenmemesi yani okunan Kur'an ayetlerinin tecvidinden ahkâmına kadar dikkatsizce okunması bir eksiklik olduğu kadar, tecvid veya talim kurallarının abartılarak okunması da huşûyu engelleyen bir nedendir.

Namaz Mücahitleri

Namazın dindeki yeri bellidir; o en zirvede bir ibadettir. Her Müslüman için geçerli olabilecek bir ilkeden namaza bakmak mümkündür: Ne kadar namaz ehli ise bir insan, namazı kadar Müslümanlık sahibidir. Namazın dindeki yeri, herhangi bir ibadetin altında değildir. Belli açılardan bazı durumlarda Allah Teâlâ'nın başka emirleri öne çıkar. Mesela cihadın, zirvenin en üstünde olduğu anlar vardır. Zira namaz da cihadın gerçekleşmesi ile eda edilebilecek bir ibadettir aslında. Tabii ki cihadı en geniş manasıyla ele alarak söylüyoruz.

Namaz veya başka bir ibadet; Allah'ın emri olduğuna göre, ona yer ve fazilet takdiri yapılamaz. Allah Teâlâ hangi ibadeti nereye oturtmuşsa, o ibadetin yeri orasıdır. Kim, Allah Teâlâ'nın hangi emrini yerine getiriyorsa o, kulluk yapmaktadır. Allah Teâlâ'dan ecir alacağı biri iş yapmaktadır.

İbadetler üzerinde söz söylerken önemli bir kural daha dikkatimizi çekmektedir: İbadetlerden biri, belli bir zaman diliminde diğerlerinden daha önde durabilir. Bir savaş meydanında küfür ehli ile vuruşmanın gerektiği ortamda mesela nafile orucun veya nafile namazın daha önemli olduğunu zannetmek, dini anlayamamaktır. Orada en zirvede ve en değerli ibadet cihaddır elbette. Tıpkı Ramazan ayı günlerinde orucun muadili biri ibadetin olamayacağı gibi, hac günlerinde Mekke'de bulunan ve farz haccı eda etmemiş olan için Arafat'ta vakfe yapmaya muadil bir ibadetin olamayacağı gibi.

Bütün bu sözlerin yanında namaz ibadetini, her zamanın ve yerin en önemlisi olarak görmemiz gerekmektedir. Zira cihad meydanında, Allah için ve Peygamber *aleyhisselam* önderliğinde yapılan bir cihatta bile namaz vaktinde namazdan söz eden ayet vardır. Aslı zatında cihad da yeryüzünde namazlı bir hayatın ikamesi için vardır. Çünkü kulluğun en zirvedeki yansımaları namazda tecelli etmektedir. Nefis cihadı da dâhil olmak üzere namaz, pek çok cihad alternatifini ihtiva etmektedir.

Mücahitlerden Altın Örnekler

Namazı cihadın zirvesinde bir ibadet olarak görenlerle aramızdaki farkı daha bariz çizgilerle görüp hissedebilmek için aşağıdaki örnekleri dikkatlice okuyup düşünmeliyiz. Başta Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* efendimiz olmak üzere, bu ümmetin namazı nasıl gördüğü ve şimdi bizim

namazı nereye oturttuğumuz, en azından imanımızla ilgili bir konu olarak dikkatimizden kaçmamalıdır.

Birinci Altın Örnek:

Ubeydullah bin Abdullah bin Utbe diyor ki:

Bir gün Aişe'nin yanına gittim ve Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*in vefatına neden olan hastalık günleri hakkında bana bilgi vermesini istedim. Şunları anlattı:

Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*in hastalığı ve ızdırabı iyice artmıştı. Bize, cemaatin namazı kılıp kılmadığını sordu. Kılmayıp kendisini beklediklerini söyleyince: 'Öyleyse bana biraz su hazırlayın.' dedi. Hazırladığımız su ile boy abdesti aldıktan sonra yerinden zorlukla doğrulup kalkmaya çalıştı fakat bayıldı. Ayıldıktan sonra bize yine cemaatin namazı kılıp kılmadığını sordu. Biz: 'Kılmadı ey Allah'ın Resûlü, seni bekliyorlar.' deyince, bizden su hazırlamamızı istedi. Oturup getirdiğimiz su ile boy abdesti aldı. Sonra yerinden zorla doğrulup kalkmaya çalıştı fakat bayıldı.

Ayıldıktan sonra bize yine cemaatin namazı kılıp kılmadıklarını sordu. Biz: 'Kılmadı ey Allah'ın Resûlü, seni bekliyorlar.' deyince, bizden su hazırlamamızı istedi. Oturup getirdiğimiz su ile boy abdesti aldı. Sonra yerinden zorla doğrulup kalkmaya çalıştı fakat bayıldı. Ayıldıktan sonra bize yine cemaatin namazı kılıp kılmadığını sordu. Biz: 'Kılmadı ey Allah'ın Resûlü, seni bekliyorlar.' dedik.

Bu sırada sahabiler mescide toplanmış, yatsı namazı kılmak üzere Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*i bekliyorlardı. Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem,* kalkamayacağını anlayınca, Ebu Bekir'e namazı kıldırması için haberci gönderdi. Haberci, Ebu Bekir'e gelip: 'Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*in emri var, namazı kıldırmanı istiyor.' dedi.

Bunun üzerine pek yufka yürekli ve duygulu bir insan olan Ebu Bekir, Ömer'e: 'Namazı sen kıldır!' dedi. Ama Ömer: 'Sen bu göreve benden daha layıksın.' diyerek onun teklifini kabul etmedi. O günlerde ashaba namazı Ebu Bekir kıldırmıştı.

Bir gün Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, kendisini iyi hissettiği için iki kişinin kolları arasında çıkıp öğle namazını kılmak üzere mescide gitti. Onu taşıyanlardan biri Abbas'tı.

Ashap o sırada namaza başlamıştı. Ebu Bekir namazı kıldırıyordu. Peygamber *aleyhisselam*ın teşrif buyurduğunu fark eden Ebu Bekir, geri çekilmeye başladı. Ancak Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem,* ona işaret

ederek yerinde kalmasını emretti ve kollarına girdiği kimselere: ‘Beni Ebu Bekir’in yanına oturtun.’ dedi. Onlar da onu oraya oturttular. (Buharî, Ezan, 51/687; Müslim, Salât, 21/935; Nesaî, İmame, 40/833)

İkinci Altın Örnek:

Cabir bin Abdullah *radıyallahu anh*üma diyor ki:

Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ile beraber Cüheyne isimli kabileyle savaştık. Onlar bizimle çetin bir savaş yaptılar.

Öğlen namazını kılmıştık. Müşrikler bizi görünce kendi aralarında dediler ki: ‘Topluca saldırırsak bunları yok ederiz.’

Cebrail bunu Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*e bildirdi. O da bize bunu anlattı. Müşrikler kendi aralarında şöyle karar vermişler: ‘Bunlar çocuklarından çok sevdikleri bir namazı daha kılacaklar. O zaman işlerini bitiririz.’

İkindi vakti gelince Peygamber *aleyhisselam* bizi iki saf yaptı. Müşrikler ise bizimle kıble arasında kalıyordu. Peygamber *aleyhisselam* tekbir getirdi, biz de tekbir getirdik. Rukû’ yaptı, biz de rukû’ yaptık. Sonra secde etti.

Birinci saf onunla secde etti. Onlar secdeden kalkınca ikinci saf secdeye vardı. Ardından birinci saftakiler geri çekildi. İkinci saftakiler öne geçti, onların yerini aldı. Peygamber *aleyhisselam* tekbir getirdi, biz de tekbir getirdik. Rukû’ yaptı biz de yaptık. Sonra secdeye vardı. Birinci saftakiler onunla secdeye vardılar, ikinci saftakiler ayakta kaldı. Ardından ikinci saftakiler de secde etti. Onların secdesinden sonra herkes oturdu. Peygamber *aleyhisselam* selam verdi. (Müslim, Salatülmüsafirin, 57/1943. Benzeri rivayetler için bkz. Buharî, 4129; Ebu Davud,1237; Tirmizî, 565; Nesaî, 1535; İbni Mace, 1256)

Üçüncü Altın Örnek:

Cabir *radıyallahu anh*üma anlatıyor:

Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ile beraber *Zatürrika’* isimli gazveye çıkmıştık. Bizden biri, müşriklerden birinin karısını vurdu. O adam da Muhammed’in adamlarından birinin kanını akıtmadan oturmamaya yemin etti. Peşimizden bizi izlemeye başladı. Peygamber *aleyhisselam,* bir yerde konaklamıştı. ‘Bizi kim bekleyecek?’ dedi. Biri Ensardan diğeri de Muhacirlerden iki kişi çıktılar.

Bir vadinin ağzında idik. İki gönüllü bekleme yerine gittiler.

Muhacirlerden olan dinlenmek için yattı, Ensardan olan da namaza durdu.

O adam da namaz kılanın bizim gözcümüz olduğunu sezdi. Bir ok atıp isabet ettirdi. Gözcümüz oku çıkardı. O ise üç ok attı ona. Gözcümüz rukû' ve secdesini yaptı. Arkadaşı uyandı. Müşrik de diğer gözcünün de uyandığını anlayınca kaçtı. Uyuyan gözcü, yaralı arkadaşının durumunu, akan kanı görünce: 'Subhanellah. Beni ilk okta uyandırsaydın ya!' dedi. O da dedi ki: 'Bir sureyi okuyordum, onu kesmek istemedim.' (Ebu Davud, Taharet, 79/198)

Dördüncü Altın Örnek:

Ömer bin Hattab *radıyallahu anh,* birisinin namazda olmadığını anladı. Ona birini gönderip nerede olduğunu sordu. Adam:

'Hastaydım, adamın bana gelmese, çıkıp gelmeyecektim.' dedi. Ömer adama dedi ki:

'Birisi çağırınca çıkabiliyorsan, namaz için çık.' (İbni Ebi Şeybe, 3478)

Beşinci Altın Örnek:

Sahabilerden biri olan Haris bin Hassan evlenmişti. Gerdek gecesinde namaza çıkmıştı. O gece bile namaza neden çıktığı kendisine sorulunca şöyle dedi:

'Vallahi, beni sabah namazına cemaate gitmekten alıkoyacak kadın çok kötü bir kadındır!' (Mu'cemu'l-Kebir, 3249)

Altıncı Altın Örnek:

Abdülaziz bin Mervan, oğlu Ömer bin Abdülaziz'i yetiştirmek için Medine'ye göndermişti. Salih bin Kisan'a da onunla ilgilenmesi için görev verdi. O da onu namazlara götürüyordu. Ömer bir gün namaza gecikti. Neden geç kaldığını sordu ona. Hizmetçisinin, saçını düzelttiğini söyledi. O da, saç düzeltmenin namazdan geri kalacak kadar ileri gitmesinin yanlış olduğunu hatırlattı. Durumu Mısır'daki babasına yazdı. Babası da Medine'ye bir görevlisini gönderdi. Görevli, Medine'ye gelince hiç söze başlamadan, Ömer'in saçını kesti. (Siyeru Â'lami'n-Nübela, 5/116)

Yedinci Altın Örnek:

Âmir bin Abdillah, ezanı duydu. O da o esnada can çekişiyordu. Elinden tutup kendisini namaza götürmelerini istedi. Ağır bir halde olduğu kendisine hatırlatılınca: 'Allah'ın davetini duyduğum halde nasıl icabet

etmem?’ diye cevap verdi. Kollarına girip onu namaza götürdüler. Akşam namazına duruldu. Birinci rekâtı bitirince ruhunu teslim etti. (Siyeru Â’lami’n-Nübela, 5/221)

Nafileler Nafile mi?

Ebu Hureyre *radıyallahu anh*den rivayet edildiğine göre Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*, "Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur" dedi.

"Her kim bir dostuma düşmanlık ederse, ben de ona karşı harp ilan ederim. Kulum, kendisine farz kıldığım şeylerden, -benim katımda daha sevimli herhangi bir şeyle- bana yakınlık kazanamaz.

(Farzlardan sonra) **Kulum bana nafile ibadetlerle durmadan yaklaşır, nihayet ben onu severim. Kulumu sevince de (âdeta) ben onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli ve yürüyen ayağı olurum. Benden her ne dilerse, onu mutlaka veririm; bana sığınırsa onu korurum."** (Buharî, Rekaik, 38/6502)

"Nâf ile"nin dindeki anlamı:
İslamiyette farz veya vacip olmayan ibadet.
"Nâf ile"nin Türkçe'deki anlamı:
Boş, faydasız, beyhude.

Nafileleri İhmal Edince

Gıdasız kalan ruhlarımız bunaldı. Sıkıntı ve stres, cedelleşme, bıkkınlık, gelecek kaygısı, yalnızlık korkusu, beğenmeme gibi dertlerle baş başa kaldık.

Farzların ihmaline yol açılmış oldu. Ezan sesi uyandıramaz oldu. Günahlara karşı cüret arttı. Bedenlerimiz uyuşup tembelleşti. Uyur gezerlik yayıldı. İlahi yardımı göremez olduk.

Müslümanlıkla bağımız neredeyse günübirlik Müslümanlık düzeyine düştü. Heybetimiz kayboldu. Kendi gözümüzde de, dışımızdakilerin gözünde de küçüldük. Din ağır gelmeye başladı.

Bizden önceki nesillerin katlanabildiği şeyler bizim için katlanılamaz oldu. Küçük bir baskı ve eziyet ağlaşmalara neden oldu. “Benim Rabbim Allah’tır” diyen bir insana yaraşmayan eziklik kompleksinde neredeyse kaybolduk.

“Kim Rabbini anmaktan yüz çevirirse, Rabbi onu gittikçe artan bir azaba uğratır.” *(Cin, 17)*
“Kim de beni anmaktan yüz çevirirse şüphesiz onun sıkıntılı bir hayatı olur.” *(Taha, 124)*

Nafileleri İhmal Nedenlerimiz

Günah kirliliği:
Bilhassa küçük günahları ayıp bile addetmeyen bir anlayışın göreceği ilk ceza, nafile zevkinden mahrum edilmektir. Sevrî hazretleri:
“İşlediğim bir günahtan ötürü beş ay gece namazına kalkamadım.” dediğinde, günahının ne olduğu sorulmuş o da şöyle demiş: “Ağlayan bir adam görmüştüm. Kendi kendime, riyakarlığından ötürü ağlıyor, demiştim.”

Vakit imhâcılığı:
Çok ucuz şeylere en değerli varlığımız olan vakti harcadıktan sonra geriye kalan vaktimiz nafilelere yetmez oldu.

Bid’at tahribatı:
Kimi zaman iyi niyetlerle başlayan bid’atlerin zamanla nafilelerin, belki de farzların yerini doldurması, insanların onlarla avunması..

Mübahlara boğulma:
Çok yemek, çok içmek, çok uyumak, çok gülmek, çok konuşmak..

Nimet şımarıklığı:
Artık bir afete dönüşen ve ehil olup olmadığına bakılmadan her dileyenin elinde bolca bulunan nimetler, bir yandan şükürleri layıkıyla

yapılamadığından vebale dönüşmekte bir yandan da o nimetler, en azından nafile ibadetlerden alıkoymaktadır.

Her şeye bir "sonra" mazereti uydurma hastalığı:
Ve tabii olarak nafileler de "sonra"ya kalanlardan oldu.

Derin gaflet:
İş, aş, evlilik, sağlık, gezi.. gibi birkaç kelimeye sıkışmış sadece toprağın üstünü gören kısır bir hayat anlayışı. Sürünün bir parçası olma anlayışı ile yaşama dalgınlığı. Gömülen ölülerin bile tefekküre sevk edemediği bir vurdum duymazlık.
Dünya hayatının fani olduğunu sonuna kadar haykıran bunca afete rağmen, terlik kayışının ayağın derisine yakın olduğu kadar insana yakın duran ölümü görmezden gelme. Kabir ve azabı, mahşer, sırat, cennet, cehennem.. gibi kelimeleri telaffuzda bile sathilik.

Sünnet ve hadis kelimeleri:
Dileyenin ağzında bir sakız gibi evirip çevrildiği bir ortamda, çoğu Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* efendimizin hadisleri ile bildirilmiş olan nafilelerin ikinci plana atılmasına ve adeta emeklilere mahsus bir ibadet haline sokulmasına neden oldu.

Teknolojik ve modern imkanlar:
İnsan neslini kasıp kavuran bir hayat yoğunluğu içerisinde ezilen, kendi sağlığına bile vakit ayıramadığını zanneden ve böyle bir hayatı da alternatifsiz gören hayat anlayışında, en iyi görülen mü'minler bile, ancak farz ibadetlere vakit bulabilmektedirler.

Müslümanlar:
Örnek olacak yerlerde duran ve genellikle "dini" kimliği bulunan insanların, ibadet soğukluğu, diğer mü'minlerin kendilerini, -ümmetin selefi salihinine kıyas etmeleri gerekirken- onlara kıyas edip, yaptıkları farzları yeterli görmeleri.

Şimdi Ne Yapalım

Bizden öncekileri kurtaran Kur'an'a ve Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* efendimizin sünnetine dönelim.
Küçük büyük ayırmadan günahlardan kurtulalım.

Mübahları, azdıracak kadar değil, yetecek kadar kullanalım.

Günlük meşgalemizle, ruhumuzun ihtiyaçları arasında denge kuralım.

Salihlerle beraber olmaya gayret edelim. Bize iyi bir örnek olamayan çevreden uzak duralım. Sevgili Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* efendimizin siretini, selef-i salihinin hayatını öğrenmeye çalışalım.

Zaman kötüleşip, fitnesi arttıkça ibadetimiz artsın. İbadeti yapmanın zorlaştığı bir zamanda şu hadisi hiç unutmayalım:

"Fitne zamanında ibadet etmek bana hicret etmek gibidir." (Müslim, Fiten, 26/7400)

Efendimizin Gözüyle Nafile

Sevgili Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* efendimizin gözüyle bir nafile ibadet değerlendirmesi:

Nübüvvet evinin damadı Ali İbni Ebi Talib *radıyallahu anh* anlatıyor:

Fatıma *radıyallahu anha* elindeki değirmen taşından duyduğu rahatsızlıktan şikayet ediyordu. O vakitlerde de Peygamber *sallallahu aleyhi ve selleme* esirler gelmişti.

Fatıma *radıyallahu anha* babasına gidip istekte bulunmayı dilemiş ama onu bulamayınca Aişe *radıyallahu anha*ya durumu anlatmıştı. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* gelince, Aişe *radıyallahu anha* Fatıma'nın geldiğini haber vermiş. Ali *radıyallahu anh* diyor ki:

Bunun üzerine Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* yanımıza geldi. Biz döşeklerimize yatmıştık. Hemen kalkmaya davrandık. **"Yerlerinizde kalın"** buyurdu. Ve aramıza oturdu. Hatta göğsümün üzerinde ayağının soğukluğunu hissettim. Sonra şöyle buyurdu:

"Size istediğinizden daha hayırlısını öğreteyim mi? Döşeklerinize yattığınız vakit otuz dört defa اَللهُ أَكْبَرُ, otuz üç defa
سُبْحَانَ اللهِ, otuz üç defa اَلْحَمْدُ لِلهِ deyin. Bu sizin için hizmetçiden daha yararlıdır." (Müslim, 2727)

Nafile Olarak Kolayca Yapabileceğimiz İbadetlerden Bazıları

- Tevbe etmek, istiğfar etmek.
- **Umre yapmak**.
- Kur'an okumak, onu tefekkür etmek, okunup öğrenilmesine çalışmak.
- **Zikir yapmak.**
- Müstakil bir ibadet olarak mükemmel bir abdest almak. Abdestten sonra iki rekât namaz kılmak.

• **Bir ders halkasına müdavim olmak.**
• Misvak kullanmak.
• **Dua etmek.**
• Namazları vaktinde ve cemaatle kılmak.
• **Cuma günü Kehf suresini okumak.**
• Kuba mescidinde namaz kılmak.
• **Birinci safta namaza gayret etmek.**
• Duha namazını kılmak.
• **Farzlardan önceki ve sonraki sünnet namazları kaçırmamak.**
• Evde nafile namaz kılmak.
• **Sabah namazından sonra işrak vaktine kadar mescitte beklemek.**
• Farz namazlardan sonra zikir yapmak.
• **Allah Teâlâ'yı çokça hamd ile anmak. (bilhassa yeme, içme ve uyku gibi nimetleri tattıktan sonra.)**
• Bolca sadaka vermek.
• **Mescit yapmak veya yapımına, bakımına, temizliğine katılmak**.
• Selamı yaymak.
• **Yoldan eziyet veren şeyleri almak.**
• Anne-babaya, görev olmadan da iyilikler yapmak.
• **Helal kazanmak için daha fazla çalışmak.**
• Miskinler, yetimler ve dullarla ilgilenmek.
• **Allah için, mü'min kardeşlerini, külfete sokmadan ziyaret etmek.**
• Hasta ziyareti.
• **Sılayı rahim**.
• Dargınların arasını sulh etmek.
• **Musafaha etmek.**
• Salihlerle oturmak.
• **Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* efendimize salavat getirmek.**
• Allah'a davet çalışmalarına katılmak.
• **Teheccüd namazını kılmaya çalışmak.**
• Pazartesi ve Perşembe günleri oruçlu olmak.
• **Sadakayı cariye yapmak.**
• Misafire ikramda bulunmak.
• **Arkasından mü'min kardeşine dua etmek...**

Bir Namaz Muhasebesi

Allah Teâlâ buyuruyor ki:

‘(Ey Muhammed!) Kitaptan sana vahyolunanı oku, namazı da dosdoğru kıl. Çünkü namaz, insanı hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah’ı anmak elbette en büyük ibadettir. Allah, yaptıklarınızı biliyor.’ (Ankebût, 45)

- Namazın hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyması gerekir. Namaz buna muktedirdir ya da bunu gerçekleştiren namazdır.

- Kötülükten alıkoymayan, yalana mani olmayan namaz, sahibini düşündürmelidir.

Çocuklara
Namazı Sevdirmek İçin
‘Rehber’

Bir Nolu İş:

Önce,

Kendinizi sorgulayın; namazın dindeki yerini Allah Teâlâ’nın emrettiği gibi biliyor ve hakkını veriyor musunuz?

Namaz, bir ölçü birimi olduğunda ne kadar Müslümansınız?

Namaz, uygulama ve gelecek nesli eğitmede, sizin **“önemli”** ve **“öncelikli”** konularınızdan hangisinde yer almaktadır?

İki Nolu İş:

Meryem suresi 58 ve 59. ayetlerinde tefekkür:

“İşte bunlar:

Allah’ın kendilerine nimetler verdikleri peygamberlerden, Adem’in neslinden, Nuh ile beraber taşıdıklarımızdan, İbrahim ile İsrail’in neslinden hidayete erdirdiğimiz ve seçtiğimiz kimselerdir:

Onlar Rahmanın ayetleri okunduğu zaman ağlayarak secdeye kapanırlardı.

Sonra,
arkalarından öyle kötü bir nesil geldi ki:
Namazı zâyi ettiler,
şehvetlerine uydular.
İşte bunlar da azgınlıklarının cezasına uğrayacaklardır.”

Çalışma Planımız

• Namaz eğitimi ani bir kararla başlamaz: Çocuk konuşma ve dinlemeye başladığı, gördüğünü değerlendirdiği aylardan itibaren namaz için hazırlıklar yapılmalıdır. Ama namaza fiilen başlama yaşı, yedi yaşından ay almaya başladığı zamandır.

• Çocuk için namaz eğitimine ayrılacak zaman 7 ile 10 yaş arasıdır. En az dört yıl sürecek bir eğitim, namazı günlük hayatın bir parçası haline getirebilir. 7 yaşından önce ise, örnekleme, teşvik etme gibi uygulamalar yapılabilir.

• Çocuğa namaz eğitimini ilk başlatacağınız mevsimde, göz tokluğu sağlayacak ve taklit için kopyalanacak bir ortam sağlanmalı. (Aile vb. ortamda namaz için hareketlenilen saatler ve bu konuda titizlik gösterilmesi... Mesela: Her namaz vakti geldiğinde iş ve meşgale ne olursa olsun, hemen namaz durumuna geçilmesi ve bunun göz tokluğu sağlayacak kadar yoğun yapılması şarttır. Dikkat edin; sizde bulunmayan bir şeyi veren durumuna düşmeyin.)

• Belli dönemlerde büyük ve görünüm güzelliği olan mesela Sultanahmet Camii gibi camilerde ilk telkinler başlatılmalı. İlk namaz telkini zihinlerde mahalle camisinin rutubetli bodrum mescidini hatırlatmamalı. O yıllarında çocuk için görünümün tesiri itibara alınmalıdır.

• Namaz telkini arasında yoğun olmamak kaydıyla, Allah ve O'na kulluk etrafında, çocuğun yaşı ile uyumlu bilgiler oturtulmalıdır.

• Bu zorlu ama büyük göreve başlarken Allah'a sığının, O'nun yardımını dileyin. Tek başınıza bitirebileceğiniz bir iş olmadığını iyi bilin.

• Neslinde namazın ihya edildiği bir veli olmayı nasib etmesini Allah'tan dileyin. Allah Teâlâ, peygamberlerine bile namazın bir sonraki nesle aktarılmasını zor bir iş olarak tanıtmıştır.

• Bir yığın kınayıcıya, acele edip çocuğu boğduğunuzu söyleyecek olan dost görünümlülere önceden hazırlıklı olun. Belki de tek başınıza kalabilirsiniz. Ama Allah sizinledir.

• Namaz eğitimi esnasında hata ve ihmallerin değerlendirilmesinde de tedrici olunması gerekmektedir. Kaçamak ve ihmallerin ilk günlerde, ayıplama konusu yapılmaması gerekmektedir. Görmüyor ve anlamıyor gibi yapabilmek de bir maharettir.

• Namaz eğitimi esnasında, yorulup zorlanacağınız çetin bir yola girdiğinizi unutmayınız. Siz belki ilk defa bir namaz eğitimi veriyorsunuz ama Şeytan için o çocuk, ilk değildir. Yükünüzü kaldırmada size hız ve moral katkısında bulunabilecek ailelerle beraber girin yola.

• İlişki içinde bulunulan diğer ailelerle müşterek projeler yürütülmelidir. Çocuğun, namazı, sadece kendi ailesinin bir baskısı olarak görmemesi, bilakis, hayatın renklerinden bir renk olarak algılaması ancak böyle sağlanabilir.

• Mesela yapılacak cami eksenli geziler birkaç aile ile yapılabilir. İlk namaz eğitimine başladığınız dönemlerde, yakın komşularınızdan böyle bir derdi olanla birleşerek, namazlardan birisini çocuklara beraberce kıldıracağınız bir birliktelik bir kaç aylığına da olsa size yardımcı olabilir.

• Namaz bir gündem olarak başlamadan, namazın alt yapısı olan şartlar müstakil olarak oturtulmalıdır. Mesela bir taharet konusu işlenmeli.

• Abdest için, gerekiyorsa altı aya yayılmış sabırlı ve basiretli bir eğitim yapılmalıdır. Bu alt yapı eğitimi çok önem taşımaktadır. Hatta aile için yolun zor yokuşlarından birisi aşılmış olacaktır.

• Namaza ait ve namazı çağrıştıran mefhumlar, mümkün olan her fırsatta dile getirilmeli, sohbetin konusu yapılmalıdır: Tekbir, tesbih, ezan sözleri, secde, rükû vb.

• "Hoca" yerine, "hoca efendi" deyiniz. "Namaz" değil "namazımız" deyiniz.

• Namazın ciddi bir iz olarak kalabilmesi için, cami unsurunun da yerleştirilmesi gerekmektedir. Bunun için:

1- Cami ile istikrarlı bir bağı bulunan baba-anne izlenimi önemlidir. Çocuğunuzun camiyi sizin ikinci adresiniz gibi anlaması size çok yardım edecektir.

2- Cami bir kültür olarak, hayatın bir parçası olarak değişik zamanlarda tanıtılmalıdır. Bu tanıtım yalın bir tanıtım yerine mesela:

Cami görevlilerinin eve çağırılması, onların evlerine gidilmesi, üçüncü yerlerde buluşulması ve bu buluşmalarda çocukların, meclisin gündemi olmasına dikkat edilmesi, yaş ve seviyeye uygun hediyeleşmelerin sağlanması gibi hususlara dikkat edilmelidir.

3- Gerekiyorsa ve mümkünse cami ve cami görevlisi seçimi yapılmalı. Şirin ve sempatik görünümlü bir cami imamı, camiye daha kolay çeker.

Gerektiğinde imamla bu konuda görüşme yapılmalı, ricada bulunulmalıdır. Sigara gibi ayıplı bir illeti bulunan cami görevlilerinden çocuk uzak tutulmalı. Görevliye de Allah'tan korkması gerektiği hatırlatılmalıdır.

4- Cami binası da önemlidir: İnşaat enkazı arasında girilen bir cami çekici olmayabilir. Çocuğun "camiler çok tatlı oluyor" şeklindeki bir izlenimi, gerekiyorsa diğer semtlerin camilerine ziyaret yapılarak sağlanmalıdır.

5- Camiler girilip çıkılan yerlerden çok, kaynaşılan yerlerdir prensibi hissettirilmelidir. Kimi zaman, namazdan biraz önce camiye gidip, oradakilerle ilgilenme, orada zikir yapma ve kimi zaman da, namazdan

sonra biraz oyalanıp, diğer Müslümanlarla ve onların getirdikleri çocuklarla hasbihal etme gibi yollar denenmelidir.

6- Çocuk, ilk zamanlarda her zaman camiye götürülmemeli. Azdan başlayarak, git gide çoğalan bir seviyede camiye götürülmeli. Camideki yanlışlarından dolayı asla azarlanmamalı. Azarlama yerine yaptığı hatanın önü tıkanmalı.

Mesela, camide diğer çocuklarla gürültü yapmışsa, bir dahaki namazda, baba, arka safta namaz kılıp çocuğu da yanına almalı ve gizli bir kontrol sağlamalıdır.

Baba safın en sağ veya en solunda namaz kılarak çocuğunu da yanına alması halinde hem cemaat âdâbı bozulmamış, hem de çocuk için değerli bir iş yapmış olur.

7- Çocuğun camiye gidip gelmesi, ev içinde gündem olmalıdır: Anne, camide ne yaptıklarını, kimleri gördüklerini sormalı, gözünde hoş olmayan izler kaldı ise, telafisine gidilmelidir.

8- Cami ezanının duyulabileceği bir ev sahibi olmak esastır. Gerekiyorsa mesken değişikliğine gidilmelidir. Ezanı günde dört defa duymak bile ciddi bir eksikliktir. Namaz için hicret etmeye değer.

9- Çocukta namaz eğitimi başladığı yıllarda, Kâbe / Beytullah / Cami ilişkisi izah edilmeli. “Camiler Allah’ın evleridir” sloganı etrafında, camilerin büyük kazanç yerleri olduğu, zorluklara karşı sığınma, güzellikleri arama yerleri olduğu defalarca ve bıkmadan anlatılmalı. Gerektiğinde cenazelerin camilerden kaldırılışı malzeme olarak kullanılmalıdır.

10- Bahçesi olan camilerde, baba-oğul, anne-kız birlikteliği ile ev dışı gezilerinin bir bölümü değerlendirilebilir.

• Ailenin, namazın bir davetiyesi olarak ezana ciddi bir hürmeti istikrarlı bir şekilde sergilemesi gerekir. Ezana saygılı olmalı, onu duyunca susmalı, evde onu terennüm etmeli ve daha önemlisi, kimi randevuları ezana göre ayarlamalıyız: “Ezandan sonra gideriz, ezan okunsun konuşuruz…” gibi. Ezanla oturmak, ezanla kalkmak namaza bağlılığın simgesidir.

• Cuma ve Bayram namazları, kalabalık cenaze namazları (yaşı açısından uygun ise), çocuğa namazın tanıtılıp sevdirilmesi açısından muhakkak değerlendirilmesi gereken fırsatlardır. Önceden hazırlığı yapılarak cuma namazına götürülmesi ve camide onun için sıkıcı olmayan bir yerde namazı kılmasının sağlanması gerekmektedir.

• Evde namazı hayatın ayrılmaz parçası olarak sevdirme çalışması yapılmalı. Bunun için mesela:

1- Evde kılınan namazları, yalnız bir odada değil, çocukların da bulunduğu bir odada kılmayı tercih etmelidir. Bunu yaparken de, mümkün olduğu kadar, onların namazdan ötürü azarlanabileceklerini hissettirmeden "biraz sessiz olun." gibi ikazlarda bulunulmalı.

2- Çocuklara muğlak ifadeler kullanılmamalıdır. Namazı emreden cümleler, çocuğun yaşı, tepkisi ve itaati ile orantılı tutulmaya çalışılmalıdır. Mesela: Şu altı cümle, söylenecekleri yer ve zaman bakımından farklıdırlar:

Namaz kıldın mı canım?

Lütfen namazı geciktirmeden kılar mısın?

Çıkma vaktimiz gelmeden namazı kılıver canım.

Bak, namazı unutacaksın, hemen kılıver!

Haydi tatlım. Namaz çok gecikti. Namaz böyle gecikmeleri kabul etmez.

Namazı ihmal etmenin ne kadar tehlikeli olduğunu, ne büyük ecirler kaybettiğini biliyor musun? Haydi canım, davran!

• Çocukların da iştirak edeceği mini cemaatlerle namazlar kılınmalı. Baba bir nedenle camiye gidememişse evde cemaat yapmak fırsat olarak değerlendirilebilir. Çocuklar böyle bir cemaatle namaza iştirak etmemiş olsalar bile onlar için etkili bir iş yapılmış olur.

• Namaza alıştırmada sevgi ve şefkat esastır. Katı tutumlar ikiyüzlülüğe itebilir. Ancak, sevginin ölçüsü kaçırılıp, otorite kaybedilmemelidir.

• Piknik ve benzeri ev dışında yapılan ve çocuklar açısından özlenen gezilerde, muhakkak bir cemaatle namaz bölümü oluşturmak gerekir. Aynı şekilde eve gelen misafirlerle ve misafirliğe gidilen yerlerde bir cemaat namazı eda edilmelidir. Gerekiyorsa bunun için o vakitte cami cemaati de terk edilebilir.

• Namaz eğitimi esnasında çocuğu, kendi emsalleri ile kıyasladığınızı ona söylememelisiniz. 'Filanca çocuğu görüyor musun?' dememelisiniz. *Gerçekte de, hiçbir çocuk diğerinin aynısı değildir.* Ne yaş benzerliği ne de kardeşlik gibi değerler, kapasitelerin aynı olduğu anlamına gelmez. Her çocuk ayrı bir kimlik kartı taşıdığı gibi, farklı bir kavrama yeteneği ve kapasite de taşımaktadır.

• Ebeveyn olarak aynı noktadan hareket etmeye çalışınız. Sizin aranızdaki fikir farklılıkları eğitiminizin en azından gecikmesine neden olur. Çok zorlanırsanız asgari müştereklerde hareket etmeye gayret ediniz.

• Bu uzun süreli eğitim çalışmasında kimi zamanlar, kısa zaman dilimleri için çocuğu serbest bırakarak, verdiğiniz eğitimin ne denli iz bıraktığını gözlemleyiniz.

• Namaz eğitimi süresince cezalandırmayı hiç düşünmeseniz en iyisini yapmış olursunuz. *Çocuğun artık cezayı hak ettiğine asla, anne ve baba olarak siz karar vermeyin*. Çocukla iç içe olmanızdan dolayı, zamanı gelmeden veya hak etmeden ceza yöntemine başvurabilirsiniz. Size danışmanlık yapan bir üçüncü şahıs gelinen noktayı tespit etsin.

• Yine de ceza gerekli hale gelirse, on yaşından önce çocuğu dövmenizin caiz olmayacağını biliniz. Dövmenin dışındaki cezalarda ise:

1- Kin ve sinirinizi yatıştırmak için sakın ceza vermeyiniz.

2- Çocuğu sizden ve ailesinden soğutacak, başkalarına yakın olmasına sebep olacak türde bir cezaya asla başvurmayınız.

3- Anne-baba birbirinize, savcı/hâkim rolünde olmayın. Birbirinizi teselli edip, açıklarınızı kapatmaya çalışın.

4- Verdiğiniz ceza çocuğa, artık ailede değerini kaybettiğini zannettirecek cezalar olmasın.

5- Muhakkak ceza verilecekse bunun kararını, gergin olmadığınız bir zamanda veriniz. Abdest alın, çıkıp farklı bir ortamda gezinin, büyüğünüze danışın sonra karar verin. *Şeytanı umutlandıracak iş asla yapmayın.*

6- Verilecek cezada adım adım ilerleyin. Pilinizi bir günde tüketmeyin. Mesela: İlk merhalede pek üzüldüğünüzü hissettirin, bir zaman sonra bunu dile getirin. Daha sonra dudak bükme, ardından ikaz etme. Bir zaman sonra da, lütuflarda geçici kısıtlamalar vb. *Bunlar arasında da belli bir zaman dilimi muhakkak geçmiş olsun.*

7- Her şeye rağmen ardı ardına ceza gelmesin. Muhakkak cezalarda sayı artacaksa iki ceza arasında, cezasız güzel günler veya durumuna göre haftalar geçsin.

• Namaz eğitimi hayat boyu sürecek bir ibadet eğitimi olduğu için bir defa hatta birkaç defa aynı şeylerin tekrarından asla kaçınılmamalıdır. Her defası ilk defa imiş gibi anlatılmalıdır. *Şeytan yıllardır bıkmadı usanmadı, biz neden usanalım ki?*

• Çocuğun namaz eğitiminde, çevresinden fazlaca etkileneceğini unutmamak gerekir. Bunun için de, çocuğun çevresinde beraber olmak istediği arkadaşlarının kimliklerine dikkat edilmelidir. Onu rahatsız etmeden, ayırma ve yeni bir çevre oluşturma gerekebilir.

Cami Neyimiz Olur?

Cami Formülünün Açılımı

Kelimeyi tevhitle başlayan ve ibadetlerle devam eden bir Müslüman kimliğimiz vardır. Müslüman olarak yaşamak ve Müslüman olarak ölmek en büyük emelimizdir. Yeme içmeden, konuştuğumuz kelimelere kadar her şeyi bu emelimize göre şekillendirmeye çalışıyoruz.

Şüphesiz Müslüman olmamız, bizim belirlediğimiz ve sürdürdüğümüz kurallara göre değildir. Allah Teâlâ, '*Müslüman olma*'nın ve '*Müslüman kalma*'nın kurallarını belirlemiştir. Bu kurallara uyarak yaşamak Müslümanlıktır. Zira Müslümanlık iddialarla sürdürülemez.

İslam dininin en önemli beş şartından biri namazdır. Namaz, belki de en önemli olarak ifade edildiğinde dahi hakkı verilmiş olmuyor. Çünkü Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* efendimiz namazı, küfürle aramızdaki fark olarak belirtmektedir.

Bir insanın kâfir veya mü'min cepheden hangisine ait olduğunu bu anlamda namaz belirlemektedir. Dolayısıyla iman edenler için namazın önemi, olmak veya ölmek arasındaki net çizgiyle ifade edilebilecek düzeydedir. Tam anlamıyla namaz üzerine kurulu ve namaz etrafında dönen bir dinin müntesipleriyiz.

İnsanın doğduğu günde namazla ilişkisi başlatılıp, kulağına namaza davet mesajı verilmekte, ölüp gittiği gün de namazla gönderilmektedir. Muruetin ve toplumda yer edinmenin en açık göstergelerinden biri de namazdır. İnsanlık Müslümanlık kadar, Müslümanlık da namaz kadar ortaya konabilmektedir.

Namaz, bütün müştemilatıyla ele alındığında tam bir medeniyettir. Sadece seccade üzerinde eda edilen yönü, mücerret bir ibadet olarak görülebilir. Namazın, namaz olabilmesi için gerekenler üzerinden bakıldığında ise çok daha farklı yönleri önümüze çıkmaktadır.

Namaz için gerekli olan abdest ve abdest için şart olan su, giyim ve eda merkezi olarak mescitler, camiler, namazda okunacaklar için öğrenilmesi gereken bilgiler… Namaz başlı başına bir medeniyettir.

Namazın diğer ibadetler arasındaki en belirgin farklılıklarından biri, topluca eda edilmesi istenen bir ibadet oluşudur. Özellikle cuma ve bayram namazları münferit eda edilemeyen namazlar olarak, toplu yapılmayı, topluluğun barınabileceği bir mekânı gerektirmektedir.

Bunun için, Müslümanların birkaç ev olarak bulunduğu her yerde muhakkak bir cami bulunması zorunluluğu doğmuştur. Camisiz bir semtin Müslüman semti olup olamayacağı tartışılabilir bir meseledir. Çünkü namazsız bir Müslüman olamaz, camisiz de namaz olmaz.

Camilerin mevkisini namazla sınırlamak da doğru değildir. Caminin sadece namaz kılınan yerler olarak anılması, son zamanların tutumudur. Cami, namazdan daha kapsamlı bir görev icra etmiştir. Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellemin* Medine'ye hicret ettiğinde ilk tesis ettiği şeyin cami olması önemli bir göstergedir.

Çünkü cami, günlük namazların eda edildiği bir mahal olmasının yanında, Müslümanların eğitimi için de en önemli merkezlerden biri olmuştur. Ve bu eğitim, sadece çocukların Kur'an öğrenmeleri ile de daraltılmamalıdır. Toplumun eğitimi için gerekli olan ne varsa, cami onu eda etmiştir. Eğitim için oluşturulan farklı birim ve mekânların ileriki asırlarda yaygınlaşmasına rağmen caminin fonksiyonu sıfırlanmamıştır. Zaten namazın cemaatle kılınması bile tek başına bir eğitim alanı olarak çok önemli bir yer tutmaktadır.

Cami/Mescit

Namazın en önemli rükünlerinden olan secdenin yapıldığı yer anlamında namaz kılınan her yere mescit adı verilmiştir. Bilhassa bir imamın namaz kıldırdığı her yer mescittir.

İnsanların bir arada toplanmalarına sebep olduğu için de 'toplayan' anlamında namaz kılınan yerlere cami adı verilmiştir.

Daha sonraları bu kelimeler, cuma namazı kılınabilecek kadar büyük olan mekânlara cami, mahalle düzeyinde olanlara da mescit denmesi ile sonuçlanmıştır.

Zamanımızda ise cami adı, namazı kıldırılabilen her yeri kuşatacak şekilde kullanılmaktadır.

Cami/Mescit Edebi

Camiye giderken vakarla yürünür, zikir ve dua ile meşgul olunur.

Selama önem verilir.

Mescide girerken ve çıkarken sünnet olan dua okunur.

Ön saflara geçmek için mescitte oturanlara eziyet edilmez; öncelikle de ön saflara oturulur.

Tahiyyetülmescit namazı kılınır.

Mescidin dışında değil, içinde bekleme yapılır.
Abdestsiz mescide girilmez.
Ağız ve beden kokusunun mescittekilere zarar vermemesine dikkat edilir.
Mescide sağ ayakla girilir, mescitten sol ayakla çıkılır.
Kıbleye yönelerek oturulur.
Dünya sözü konuşulmaz.
Mescitte ilan yapılmaz.
Saflar sık ve düz tutulur.
Mescitten önce misvak kullanılır.
Bayanlar erkeklerle aynı yerde bulunmazlar.
Namaz kılanın önünden geçilmez.

Mihrab!

Camide imamın namaz kıldırmak için durduğu yere ***'mihrab'*** *denmesi, namaz, cemaat ve cami kavramlarının neye delalet ettiği konusunda, ya da aslında neye delalet etmeleri gerektiği konusunda oldukça düşündürücüdür.*

'Mihrab', savaşın yürütüldüğü yer anlamındadır.

Mescidi Nebi

Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellemin* Medine'yi teşrifi ile beraber, ilk oluşturulan yapı mescittir. O mescit o günlerdeki icraatıyla kıyamete kadar yaşayacak bütün Müslümanlar için yeterli olacak örneklere merkez olmuştur.

Namaz için, toplantı için, eğitim için, barınma için, daha neler için kullanılmadı o mescit? Kimler kalmadı, kimler gelip geçmedi oradan? Barınma ve arınma yeri olarak o mescit koca bir tarihtir.

Şu en önemli nokta olarak hafızalarda kalmalıdır: Hicretten sonra ilk yapı mescittir.

Ayetlere Dikkat

"Allah'ın mescitlerini ancak Allah'a ve ahiret gününe iman eden, namaza devam eden, zekâtı veren ve Allah'tan başkasından korkmayan kimseler imar eder. İşte bunların başarıya ermişlerden olmaları umulur." (Tevbe, 18)

“Allah’ın mescitlerinde, Allah’ın isminin anılmasını engelleyen ve oraların harap olmasına çalışan kimselerden daha zalim kim olabilir? Bunların oralara korka korka girmekten başka çareleri yoktur. Bunlara dünyada zillet, ahirette de büyük bir azap vardır.” (Bakara, 114)

“(Bu kandil) O evlerdedir ki, Allah (o evlerin) yücelmesine ve kendi adının içlerinde anılmasına izin vermiştir. Onlar da sabah ve akşam O’nu tesbih ederler.

Onlar, ne ticaret ne de alışverişin kendilerini Allah’ı anmaktan, namaz kılmaktan ve zekât vermekten alıkoymadığı insanlardır. Onlar, kalplerin ve gözlerin allak bullak olduğu bir günden korkarlar.” (Nur, 36-37)

Ayetlerden Çarpıcı Gerçekler

1- Mescitlerin imar edilmesi iki şeydir:

Bir: Mescitlerin yapı olarak ortaya çıkarılması, toprağının, binasının oluşturulması.

İki: İçinin doldurulması, varlığının hakkının verilmesi. Bu da, içinde namaz kılınması, Kur’an okunması, zikir yapılması, cemaat kavramının içinin doldurulmasıdır.

2- Birinci veya ikinci haliyle mescitlerin imar edilmesi herkese nasip olacak bir iş değildir. Allah’a iman, ahiret gününe iman, namaz ve zekât ehli olmak, Allah’tan başkasından korkmayan bir yürek sahibi olmak, ‘mescit imar’ etmeye ehil olmanın şartlarıdır.

Bu da gösteriyor ki, mescit konusu imanla en sıkı bağı olan konulardan biridir. Bir grup emekli insanın üstlendiği ihtiyarî konulardan biri olarak görülmesi kesinlikle hatadır. Mescit imandır, kimliktir. Mescide sahip çıkmak, imana sahip çıkmaktır.

Çünkü mescidin bulunduğu toprak parçasındaki güç, hareketlilik, icra ettiği fonksiyon, Allah’ın dininin ne kadar etkin olduğunu gösteren bir işarettir.

3- Mescidin mescit olarak bulunma özelliklerinden birini engelleyenin ‘en zalim’ insan olması kadar tabii bir sonuç yoktur. Zira Allah’la savaşmak için saldırılabilecek en açık alan mescitlerdir. Mescitlerin fonksiyonlarının engellenmesi kadar bariz bir düşmanlık yoktur.

Mescitlerin fonksiyonunun engellenmesini, kapısına kilit vurulması veya mescitlere insanların gitmesinin engellenmesi olarak düşünürüz elbette. Ayetin açık ifadesi de böyledir.

Dolaylı yollarla mescitlerin köhneleşmesine zemin hazırlayanlar; işgal ettikleri makamları, kullandıkları sözleri veya gösterdikleri tepkilerle mescitlerin âtıl hale gelmesine neden olanlar, Müslüman bir kimliğin sahibi olmuş olsalar da 'en zalim' vasfının sahibi olmazlar mı?

Mescidin duvarları, minaresi ve kandilleri midir mescit, yoksa içinde eda edilen namaz, zikir, fikir ve benzeri ibadetler midir? Mescit Allah'ın evi, mihrab Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellemin* mihrabıdır. Mihrabı dolduran Resûlullah *sallallahu aleyhi ve selleme* vekildir. Ezan okuyan Bilal'e vekildir. Vekilin müvekkilini temsil etmesi önemlidir.

4- Mescitlerin ihya edilmesi, Allah'ın övdüğü bir iştir. Mescitlerin şanı, Allah'ın oralarda adının anılmasına izin veriyor olmasındandır. Bu durum da mescitleri, geleneklerin himayesinden çıkarıp, ilahî himaye ve yönlendirmeye taşımaktadır.

Bu övülmüş iş bazı fedakârlıklarla mümkündür.

• Namazların camilerde eda edilmesi,

• Camilerin ilim merkezi haline getirilmesi,

• Ticari kaygıların namazı ve mescidi etkilememesi gerekir. Mescitler böyle imar edilir ve bu imarı yapanları Allah övmüştür.

Cami ve mescitlerle bezenmiş mahallelerde Kur'an okuyamayanların bulunması bile, o mescitlerin varlık nedeni etrafında tereddütlere sebep olur. Çünkü cami veya mescit, namaz için var olduğu kadar Kur'an için de vardır.

Camilerin korunması ve canlı tutulması bu açıdan en az, Kur'an ve namaz kadar önemli ve öncelikli bir konu olarak görülmelidir.

Tuzağa Dikkat!

Camilerin en görkemli, en müzeyyen yapılar hale getirilmesi kıyamet alametlerinden biridir. Müslümanların üzerlerindeki cami hakkını, camilerin yapılarına destek olmakla verdiklerini düşünmeleri bir tuzaktır.

Camilerin beton ve boya merkezi haline getirilmiş olması, hatta en görkemli yapı olarak inşa edilmesi, servetlerin tezyinata harcanması, bir tek rekât namaza, bir kere tesbih yapılmasına asla ve asla muadil değildir. Allah, kullarından huşû içinde kılacakları namazları beklemektedir. Namaz yerine boya ve dekor verilmesi zimmetteki sorumluluktan kurtarmaz.

Camiler, mü'minleri bir arada tutmak için vardır.

Camiler, günü beşe bölmek için vardır.

Camiler, Kur'an'ı yaymak ve okutmak için vardır.

Camiler, mü'minlerin akidelerine karşı yapılacak saldırılarda sığınak merkezi olsun diye vardır.

Camiler, her gün yeni bir heyecan ve şevkle hayata sarılmak, ahirete hazırlanmak için vardır.

Beton ve boya bu işi görmez. Beton ve boyanın payı cüzîdir.

Camilerin, Müslümanların birbiriyle yarıştıkları yapılaşma ve israf merkezine dönüşmesi kıyametin yaklaştığını, ibadetin cevherinin kaybedildiğini gösterir. 'Ne olmalıydı, ne oldu?' diye düşünmek gerekmektedir.

Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* buyurdular ki:

"İnsanlar mescitlerle övünmedikçe kıyamet kopmaz." (Ebu Davud, Salât, 12)

Hürmetimizin simgesi

Cami bizim olduğu için, camimizden yükselen ezan sesine cevap veririz. Müezzinin ezanını aynen tekrar ederiz. Sadece hayyaalessalah ve hayyealelfelah dediğinde 'lahavle vela kuvvete illa billah' deriz. Onun dışındakileri onun gibi sessizce tekrar ederiz. Ezan bitince de sünnet olan duayı okuruz.

Müezzinimizi sesimizle bile destekleyerek yalnız bırakmayız. Çünkü ezan bizim ezanımız, minare bizim minaremizdir. Cami biziz, biz camiyiz. (Müsned, 22948)

Camiler Bizimdir

Camiler bizimdir. Orada ibadet eder, orada kimlik tescili yaparız. Oradan Allah'a kavuşmak isteriz. Bizim olan camilerin bütün ihtiyaçlarının bizim sorumluluğumuzda olması gerekir. Hepimiz cami temizlikçisiyiz. Cami ve müştemilatının bekçisiyiz. Camide namaz kılar, Kur'an okur, zikir yapar, ders yaparız. Sonra da camiyi temizleriz.

Asrımızın camilere verdiği şeklin, ilk camiden farklı olması bizi aldatamaz. Biz, Allah'ın emrettiği tarzda bina edilen ve asıl kimliği ile devam eden camiler biliriz.

Camilerin bu vasfının engellerle kuşatılmış olması bizim onlardan uzak kalmamıza neden olmaz. Bütününü elde edemiyorsak nimetin, elimizdeki

kadarını değerlendirmeye bakarız.

Kalbimizi camilere kilitlememiz, Arş'ın gölgesinden başka bir gölgenin bulunmadığı günde önümüze çıkacak bir fırsattır.

Hürmetimizin simgesi

Camiyle olan bağımız, imanımızla en yakın yollardan bağlı olduğu için camiye hürmetimiz oldukça üstündür. O kadar ki, selamsız camiden geçmek bile bizim için kerihtir. Caminin selamı da orada iki rekât namaz kılmaktır. Buna fıkıhta tahiyyetülmescit denmiştir.

"Sizden biriniz, mescide girdiğinde oturmadan önce iki rekât namaz kılsın." (Müsned, 22948)

Cami Siyasetimiz

Ev ve iş yerlerimizi camiye en yakın yerden tespit ederiz.

Mahallemizin camisini ihya eden birimde aktif görev alırız. Maddi destekte bulunuruz. Maddi imkânımız yoksa bedeni destekte bulunuruz; süpürür, temizleriz, kırığını döküğünü onarırız.

Evimizde ve iş yerimizde sembolik mescitler yaparız. Evlerimizin, iş yerlerimizin gerektiğinde imamıyız, gerektiğinde müezziniyiz.

Daha takva ve daha çok fıkıh bilen imam ve müezzinli mescit tercih ederiz.

Mescide temiz ve iyi şeyler giyinmiş olarak gideriz. Cuma namazı için gusül abdesti almaya çalışırız.

Mescide vakarla girmek sünnettir; bunun için geç kalanın namazı yakalamak için koşması mekruhtur. Mescitler mü'minlerin nefes nefese kaldıkları yerler değil, izzetlerini hissettikleri yerlerdir.

Dininden şüphe etmediğimiz sürece, günahından veya tavırlarından ötürü imamlara küsüp mescidi terk etmeyiz. Mescide gidebiliyor olduğumuz sürece evde namaz kılmanın suç olduğuna inanırız.

İmam Kefil, Müezzin Mutemet

Caminin iki görevlisi imam ve müezzin, en şerefli iki mesleğin sahibidirler. İmam namazda kefildir. Müezzin ezanında mutemettir. Onların

makamı nübüvvetten sonraki en şerefli vazifenin makamıdır. Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* bir hadisinde şöyle buyurmuştur:

"İmam kefil, müezzin mutemettir. Allahım, imamları doğru yola eriştir, müezzinleri de bağışla." (Ebu Davud, Salât, 32)

Müezzinimiz

"Müezzinler kıyamet günü boynu en uzun olanlardır." (Müslim, Salât, 8)

"İnsanlar ezandaki ve birinci saftaki fazileti bilselerdi, kura çekmekten başka bir çareleri olmadığını anlasalar, bu ikisi için kura çekmek durumunda olurlardı." (Müslim, Salât, 28; Buharî)

Müezzin erkek Müslümanlar arasından, ezan vaktini ilan etmek için seçilmiş kimsenin adıdır. Ezan ve kamet onun iki önemli görevidir. Güzel sesli olması, takva haline sahip olması tercih edilmelidir.

Müezzin abdestli haliyle ezan okur ve Allah adına kullarını namaza davet ettiğini unutmaz. Ezanla ilgili fıkıh bilgilerine vakıftır. Bu bilgileri sürekli tazeler. İşe başlarken okuduğu bilgilerle yıllarca yaşayıp gitmez. En büyük sözleri, en yüksek sesle haykıran bir mü'min olarak yaşantısına dikkat eder.

Dünyevileşmeye, insana tenezzül seviyesine düşmeye karşı uyanık bulunur. Örnek bir mü'min olmanın ilerisinde, mü'minlerin örneği olarak en önde durur. Kıyamet gününde insanların en uzun boylusu olmanın ne anlama geldiğini hiç zihninden çıkarmaz.

Kendisinde olmayan sesi icat etmeye çalışmayacağı gibi, olanında da cimrilik yapmaz. Arş'a yükselecek ezanı okuduğuna dikkat eder. İbadetlerden bir ibadet olan ezanı, insanî ürünlerle süslemeye kalkışmaz.

Müzikal ezandan Allah'a sığınır. Talime tecvide riayet eder. Kimse dinlememiş olsa bile meleklerin dinlemesine karşı ciddiliğini hiç sarsmaz.

Ezan bir ibadet olduğundan, bütün ibadetler gibi niyete binaen yapılacağından teknik aletlerle, ezan görevinden yükünü hafifletme anlamında bir sıyrılma yolunu tercih etmez; Allah'tan hayâ eder.

Müezzin sabırlıdır. İnsanların kabalıklarına, yerli yersiz isteklerine karşı engin bir sabır ve tebessümle karşılık verir. Makamının hatırına pek çok şeye katlanmaya hazır olmalıdır.

İmamımız

İmamlık yeni bir meslek değildir. İlk imam Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* olduğuna göre, kıyamet vaktine kadar gelecek bütün imamlar onun vekilleridirler. Makam Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*in

makamıdır. Orada bulunmak bir nasip meselesi olduğu kadar, titrenmesi gerekecek kadar ağır bir görevdir de.

İmam yürümesinden, konuşmasına, yemesi içmesine kadar her şeyine özen gösterir. Tavırlarının, sözlerinin makamına zarar vermesine karşı Allah'tan korkar. Maaşını verenlere karşı tavizkârlığa yanaşmaz.

Namaz kıldırmasının, insanların namazını uhdesine almak olduğunu hiç unutmaz. Namaz fıkhını sürekli günceller. İlmî meseleleri iyi tahkik eder. Kur'an ezberini ve kıraatini sürekli ilerletir. Madde ile ilişkilerinde en hassas ölçüleri kullanır. Aldığı ücreti, işinin karşılığı olarak değil de Allah'ın bir ihsanı olarak görür.

İmamlığında insanların rızasını elde etme basitliğine düşmez. Sünnete ittiba eder.

Cuma namazı için en temiz ve en güzel elbiselerini giyerek, hoş kokular sürünerek camiye gelir. Duruşunu tebliğ vasıtası yapar.

Külfete girmez, tabii olur, samimi olur. Kendi özel görüşlerini, mezhebini değil, Kur'an'ı ve sünneti tebliğ eder. Konuşmalarına çok iyi hazırlanır.

Vakit kullanmada çok hassas davranır.

Diğer cami imamları ile ortak konularda bir araya gelmeye çalışır. Kendisi dışındaki ilim erbabını camide hizmet etmeye davet eder.

Mümkün olduğu kadar camiyi daha fazla açık tutar.

Görevinin namaz kıldırmaktan ibaret olmadığını bilir. Namaz kıldırmadan önce namazı ve dini öğretmenin de onun omuzlarında olduğunu bilir. Her seviyeden ve her yaştan insanlara göre ders halkaları oluşturur.

Abdullah bin Mesud *radıyallahu anh* diyor ki:

'Şu beş vakit namazı, ezan okunan mescitlerde eda ediniz. Muhakkak bunlar önemli sünnetlerdendir. Allah, Resûl'üne sünnetlerini beyan edip göndermiştir.

Vallahi ben apaçık münafıklar hariç, ashabın beş vakit namazı cemaatle kılmayı hiçbir zaman terk etmediklerini gördüm.

Vallahi ben, sahabilerden iki kişinin koltuğuna girip safa kadar götürülen adamlar gördüm.

Sizden evinde mescit olmayan hiç kimse yoktur. Eğer mescitleri terk eder de namazlarınızı evlerinizde kılarsanız, peygamberinizin sünnetini terk etmiş olursunuz. Peygamberinizin sünnetini terk ederseniz adım adım küfre

girmiş olursunuz.’ (Müslim, Mesacid, 44; Ebu Davud, Salât, 46; Nesaî, 848)

Çocuklarımız ve Camilerimiz

Çocuklarımızın camiye alışmaları, cami kuşu olmaları onların eğitilmeleri için en önemli ihtiyaçlarımızdan biridir. Bu görev, ebeveyn ve cami görevlileri imam-müezzinin ortak sorumluluğudur.

Çocukların camiye alıştırılmaları ile camilerin heybetinin çocuklara ezdirilmemesi arasında dikkate alınması gereken bir çizgi olduğu kesindir. Zira namaz, dikkat ve huşû gerektiren bir ibadettir.

Çocuğun namazla ilgili özeni göstermesini beklemek ise yanlıştır. Baba-anne ve imam, abdest ihtiyacını gidermede müstakil hale gelmiş çocuklara cami alışkanlığı kazandırmaya başlamalıdır.

Ancak bu, caminin heybetini sarsmadan yapılmalıdır. En azından çocuklar camide, büyüklerinin yanında ve bir arada bulunmayacak şekilde tutulmalıdırlar.

Cami görevlileri, camiye gelecek çocuklar için, küçük çapta da olsa hediyeler, yiyecekler bulundurmalıdırlar.

Cami Konuşmaları

Gerek hutbede ve gerekse serbest konuşmalarda görevliler, konuştukları makamın kendilerine ait olmadığını, Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*in minberini kullandıklarını unutmamalıdırlar.

Bilhassa ayet ve hadisleri, kaynağını tam bilmeden, tercümesine dikkat etmeden kullanmak hatadır.

Uzun konuşmak, konuşmacının zafiyetinden kaynaklanır; az ve öz konuşmak gerekir.

Cami ve kürsüsü, hikaye anlatma yeri değildir.

Şahısları anlatma yeri değildir.

İlmî konular için uygun değildir.

Günübirlik siyasi meseleler için hiç uygun değildir.

Kadın Camiye Gidince

Kadınlar muhakkak camiye gitmelidirler. Ancak bu gitme, ibadet maksatlı olmalıdır. İbadet maksadıyla evinden çıkan bir kadın camiye gidip, günaha

bulaşmadan evine dönmeyi hedeflemelidir. Buna göre:

• Kadınlar, kendilerine tahsis edilmiş yerlerde namaz kılmalıdırlar. Erkeklerle giriş ve çıkışta, namaz anında kesişmemeye dikkat etmelidirler.

• Koku ve parfüm sürünmemiş olmalıdırlar.

• Kıyafetleri, Müslüman kadının sokakta giyebileceği kıyafet olmalıdır.

• Ses mahremiyetine dikkat etmelidirler.

Yatırım Alanları

"Kim Allah için bir mescit yaparsa, Allah da ona cennette benzerini yapar." (Müslim, Mesacid, 4)

"Küçük olsun büyük olsun kim Allah için bir mescit yaparsa Allah onun için cennette bir ev yapar." (Tirmizi, Salât, 120)

Camide İncelikler

Camilerde sadelik esas olmalıdır. Bilhassa namaz kılanların dikkatinin dağılmasına neden olacak süslemeler, ses düzenleri sakıncalıdır. Halktan toplanan paralarla da süsleme yapılmamalıdır; halkın verdiği paralar genel giderlere harcanmalıdır.

Camilerin isimleri, yaptıranların adına olmamalıdır. Her ne kadar yaptıran kişinin adının verilmesi haram değilse de, mahalle isminin verilmesi veya İslam büyüklerinden birinin adının kullanılması ihlas açısından daha doğrudur.

Mescitlerin ticari maksatla kullanılmaları caiz değildir.

Mescitte konuşulması menedilen dünya kelamı, Arapça olmayan söz anlamında değildir. Boş söz olarak addedilebilecek olan her şey dünya kelamıdır ve mescitte konuşulması yasaktır. Bunun dışında, Müslümanların halleriyle ilgili konuların edep dahilinde konuşulmasında bir sakınca yoktur.

Ancak mescitte öncelik namaz kılanda olduğu için konuşanların namaz kılan ve Kur'an okuyan veya zikredenleri rahatsız etmemeye dikkat etmeleri gerekir.

Kâfirlerin mescitlere girmeleri haramdır.

Namaz amacıyla girilen bir camide, abdestli olarak bulundukça namazdaki gibi sevap kazanmak mümkündür. Bu da caminin sadece namaz kılma yeri olarak görülmesinin yanlış olduğunu gösteren işaretlerden biridir.

Cami, olduğu gibi sevap kaynağıdır. Öyle bir sevap kaynağıdır ki, vaktinde giden de kazanıyor, erken gidip bekleyen ve geç çıkan da kazanıyor. Çünkü cami, meleklerle en yakın ve en iç içe olduğumuz yerdir.

Cami, dua için en uygun yerlerden biridir.

Camide beklemenin edebine uyulması halinde, camide beklemek bile 'Allah yolunda cihad' seviyesinde bir ibadettir.

Camiye gitmenin çok daha dikkat çekici bir yönü vardır:

Camiye giden bir mü'minin adımları sayılmaktadır. Melekler, camiye gidenlerin adımlarını saymakta ve her adım için bir sevap yazılıp, bir günahı silinmektedir.

Bu nedenle Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* efendimiz, evlerini mescide yakın bir yere taşımak isteyen bazı sahabilere, uzakta kalıp mescide daha çok adım atarak gelmelerinin onların yararına olacağına dair işarette bulunmuştur.

Vaktinde abdest alıp mescide giden bir mü'min, cemaate yetişememiş olsa bile, orada cemaatle namaz kılanların sevabının aynısını almaktadır. Katılmak için evden çıkıp katılamayan bile camiden ecir kazanmaktadır. (Ebu Davud, Salât, 52)

Camiler *'Allah'ın evleri'* olarak anılmaktadır. Şüphesiz buradaki 'ev' bizim için geçerli olan anlamı ile değildir. Müslüman'ı ince bir düşünceye sevk etmesi gereken farklı bir alandaki evden söz edilmektedir.

Camilerin 'Allah'ın evleri' olarak anılması, oraların Allah Teâlâ'ya izafe edilmesidir.

Cami için şeref olarak bu yeter.

Allah'a izafe edilmek bir şeref, bu şerefe sahip bir yere ait olmak ise bambaşka bir şereftir.

Bir Namaz Muhasebesi

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdular ki:

'Kim yatsıyı cemaatle kılarsa gecenin yarısını ihya etmiş olur ve kim de sabah namazını cemaatle kılarsa gecenin tamamını ihya etmiş olur.' (Müslim, Mesacid, 46/1491)

- Gecenin ihya edilmesi yani Allah'ın razı olacağı şekilde geçirilmesi önemli bir ibadet çeşididir. Bu hadiste bu büyük ibadet için tavsiye edilen şey, iki vaktin cemaatle kılınması ile sınırlıdır. Bu da mü'min bir insanın filan geceyi ihya etmek için ertesi günü uykusuz geçireceği bir yoğunlukla

değerlendirmesi yerine nübüvvet lisanından büyük bir fırsat olarak önümüze konmaktadır.

- Bunun ötesine geçilerek çoğu bid'atlerden oluşan bazı işlerin yapılmasındaki mantığı iyi düşünmek gerekmektedir.

Bir Namaz Olarak Cenaze

Cenaze namazının iki boyutu aynı anda öne çıkmalıdır. Birinci boyut, ruhu çıkmış bir bedenle musallada bekleyen mü'min kardeşimizin muhtaç olduğu duanın fiili olarak uygulandığı ibadet olarak cenaze namazı. İkinci boyut da, kısa bir zaman önce namaz kılanlarla aynı hayatı paylaştığı halde çaresiz olarak bir taşın üstünde bekleyen mü'min kardeşten ibret alması gerekenlerin ibadeti olarak namaz. Yani cenaze namazı, en büyük destek olarak dua desteği ve en büyük ibret olarak ibret kaynağı olmalıdır.

Geçersiz dua niteliğindeki namazın da kıymeti yoktur, ibrete dönüşmeyen namazın da.

Cenazenin bir namaz olarak **'Sosyal Zorunluluk Gereği'** ifa edilen bir göreve dönüşmesi, tam anlamıyla bir afettir. Bu afet, ölüye de diriye de afettir.

Başta cenaze namazında bulunma niyeti ele alınmalıdır.

Cenaze namazının da bir fıkıh kaideleri manzumesi ile eda edilebileceği gerçeği bilinmelidir.

Giren her bidatın bir sünneti, belki de bir farzı çıkaracağı unutulmamalıdır.

Cenaze namazlarında kalabalığın bulunması bir güzelliktir ancak, asıl hedefin ihlaslı, duası kabule yakınların orada bulunmasını sağlamaya çalışmak olmalıdır.

Cenaze namazının bir iman kardeşliği örneği olarak, orada dört tekbirle kılınan namazdan ibaret olmadığı, bilhassa meyyitin kabrine konuncaya kadar cenaze kardeşliği görevinin devam ettiği bilinmelidir.

Cenaze namazının kardeşliğimizi pekiştirmesi beklenmelidir elbette. Ama kul hakları açısından da cenaze namazının bir kere daha hatta çok kereler daha ele alınmasında yarar vardır. Zira Peygamber *aleyhisselam* efendimiz, borçlunun cenazesini kıldırmaktan imtina etmiştir. Bu hakikat, bize göstermelik helalliklerin alındığı cenaze merasimlerindeki samimiyetsizliği ele aldırmalıdır. Belki de helalliğin namaz kılınmadan önce alınmasında bile fayda mülahaza edilecektir.

Cenaze namazı bir farzdır. Farz kalitesinde ele alınmalıdır ki Allah'ın razı olacağı bir iş haline gelsin.

Ölenlerle beraber cenaze namazının da öldürüldüğünü görmek zorundayız. İnsanlar ölecekse ölsün ama onların namazı ölmesin.

Namaz Sözlüğü

Abdest: Namazın kılınabilmesi için şart olan işlerden biri abdest almaktır. Abdest, Kâbe'yi tavaf etmek, tilâvet secdesi yapabilmek için de şarttır. Kur'an okumak için ise abdest alınması müstehabdır. Mushafı tutabilmek için de abdestli bulunulmalıdır. Abdest, önden veya arkadan herhangi bir şeyin çıkması, vücudun herhangi bir yerinden kan, irin gibi şeylerin akması, ağız dolusu kusmak, bayılmak, delirmek, uyku ve sarhoşluk gibi şuuru kaybettiren şeylerle bozulur.

Âdâb: Edeb kelimesinin çoğuludur. Namaz için 'namazın edebleri, namaz âdâbı' şeklinde kullanılır. Namazda yerine getirilmesi halinde sevabın artmasına vesile olacak işler anlamındadır. Terk edilmeleri her ne kadar namazın bozulmasına neden olmasa da namazda huşûnun azalmasına neden olacağından terk edilmemesi tavsiye edilir.

Ameli kalil; Ameli kesir: Az iş-çok iş demektir. Namaz kılanın, namazın bozulmasına sebep olacak şekilde yaptığı işe 'ameli kesir/çok iş' denir. Bir iki kere kaşınmak, düşen takkeyi almak az iş sayılır. Dışarıdan bakan birinin, o işi yapanı namaz kılmıyor zannedecek kadar yoğun iş ise çok iştir. Az iş namazın mekruhlarından sayılırken, çok iş namazı bozar. Namazda saçı taramak çok iştir. Ardı ardına üç kereden fazla kaşınmak da çok iştir. Namaza dururken bilhassa camilerde cep telefonlarının kapatılması gerektiği halde, namaz esnasında telefonun sesini kısmak veya kapatmak gerekmektedir. Böyle bir iş de inşaallah ameli kalildir. Ancak, namaz konusunda fıkıh kaidelerinin de ötesine bakarak daha titiz davranıldığında ameli kalilden bile uzak durmak gerektiği aşikârdır.

Ameli Salih: 'İyi, yararlı iş' anlamında bir kavramdır. İslamî bir deyim olarak, Müslüman'ın Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*in sünnetine uygun olarak salih niyetle yaptığı iş anlamında kullanılmaktadır. Namaz da salih bir ameldir.

Âmîn: Namazda Fatiha suresinden sonra söylenen bu kelime, 'Kabul buyur Allahım.' demektir.

Avret: İnsan vücudunda örtülmesi farz, açılması ve gösterilmesi haram olan yerlere avret denir. Avreti açmak haram olduğu gibi başkaları tarafından bakılması da haramdır. Avret yerlerinin örtülmesi, namazın şartlarından biridir. Namazın şartı ise, gerçekleşmemesi halinde namazın

kabul olmaması demektir. Erkeklerin avret yeri göbek ile diz kapağı arasıdır. Kadınların avreti ise el ile yüz dışındaki bütün bedenidir.

Ayet: Kur'an surelerinin oluştuğu cümle gruplarının her birine ayet adı verilir. Namazın sahih olması için en kısa ayetlerden üçünün okunması gerekmektedir.

Bid'at: Dinin aslında olmayan, sonradan geliştirilmiş ibadet maksatlı işlere bid'at denmektedir. Sünnette olmayan şeylerin namaza ilave edilmesi bid'attir. Bid'atin ibadet değeri yoktur.

Bulûğ: İnsanın çocukluk dönemini bitirip ergenlik çağına girmesi, bulûğ kelimesi ile ifade edilir. Böyle olana da bâliğ denmektedir. Bulûğ çağının alt sınırı erkeklerde 12, kızlarda ise 9 yaştır. Bu yaştan sonra erkeklerin ihtilam, kızların da aybaşı olmaları, bulûğ çağını başlatmış olur. 15 yaşına ulaştıkları halde bu işaretlerin görülmemesi halinde yine bulûğ çağı başlamış olur. Bulûğ ile beraber dinen sorumluluk da başlamış olmaktadır. Namaz da bu sorumluluklardan biridir.

Caiz: Bir söz ve davranışın dinen sakıncalı olmadığını gösteren ifadedir. Mubah, helal, meşru kelimeleri de yaklaşık olarak aynı manaları ihtiva eder. Cevaz da caizlik ifadesi için kullanılmaktadır.

Cami: Müslümanların namaz kılmak için toplandıkları yer demektir. Mescit de aynı anlamı ifade eder.

Celse: Namazda iki secde arasındaki oturuşa celse denir. Birinci secdeden sonra uzuvlar sakinleşinceye kadar oturmak gerekmektedir.

Cem: İki namazın birleştirilerek kılınmasıdır. Bu iki namaz, öğle ve ikindi ile akşam ve yatsı namazlarıdır. Hac ibadeti için Arafat'ta bulunanların öğle ile ikindiyi, Müzdelife'de bulunanların da akşam ile yatsı namazlarını cem ederek kılmaları, bütün âlimlere göre ittifak edilmiş bir meseledir. Bunun dışındaki durumlarda namazların cem edilmesi, Hanefi âlimlerince caiz görülmemiştir. Yolculuk durumunda iken öğle ile ikindiyi, akşam ile yatsıyı birleştirerek kılmanın caiz olduğu konusunda Hanefi uleması dışındakilerin uygunluk görüşü vardır. Bu cem, öğlenin ikindi ile birleştirilmesi ya da ikindinin öğle vaktine çekilmesi, aynı şekilde akşamın yatsıya kaydırılması veya yatsının akşama çekilmesi şeklinde olabilir. Her halükarda namazların vaktinde kılınmasını tercih etmenin daha evla olduğu muhakkaktır.

Cemaat: Fıkıh terimi olarak cemaat, bir imamın arkasında namaz kılanlar için kullanılmaktadır. Namazın cemaatle kılınması vacip düzeyinde bir emirdir. Namazın cemaatle kılınması tek başına kılınmasından yirmi küsur

kat daha değerlidir. Cemaatin kıymeti ile caminin büyüklüğü, imamın fıkhı ve takvası arasında önemli bir ilişki bulunduğundan Müslüman, namazı için cemaat belirlerken sadece namaz kılma yerini değil namazına değer katacak yolları da belirlemeye çalışmalıdır.

Cenaze namazı: Ölen Müslüman için kılınan dua maksatlı namaza cenaze namazı denmektedir. Cenaze namazı farzı kifayedir; bir grup Müslüman'ın yerine getirmesiyle diğerlerinden sakıt olur. Cenaze namazının rükû ve secdesi yoktur. Cenaze namazının belli bir vakti yoktur. Müslüman ve yıkanmış bir insanın cenazesi kılınır. Canlı doğan çocuğun cenazesi kılınır. Cenaze namazı ve ölünün defnedilmesine kadar olan işler, Müslüman'ın Müslüman üzerindeki haklarındandır.

Cuma namazı: Cuma gününün özelliklerinden biri, o gün kılınan iki rekâtlı namazdır. Cemaatle kılınır ve hutbesi şartlarından sayılır. Cuma namazı farzdır; akıllı, bâliğ, sağlıklı, hür ve mukim (seferi olmayan) erkek Müslüman'a farzdır.

Kadınlar, yolcu durumunda olanlar, cemaate gelemeyecek kadar mazereti olanlar cumaya gelmeyebilirler. Gelecek olurlarsa cumaları kabul olur; ayrıca öğleyi kılmaları gerekmez. Cumaya gusül abdesti ile hazırlanmak, güzel koku sürünmek âdabdandır.

Duha namazı: Güneş doğduktan sonra bir mızrak boyu (beş derece) yükseldikten sonra zeval vaktine kadar olan süreye duha vakti denir. Bu vakte kuşluk vakti de denmektedir. Bu vakitte kılınan namaza duha namazı veya kuşluk namazı adı verilir. Nafile namazlardandır. İki rekât ile on iki rekât arasında bir sayıda kılınabilir. Bu namazın vaktinin başlama süresini güneşin doğmasından kırk beş dakika sonrası olarak belirleyebiliriz.

Edâ: Bir ibadetin vaktinde ve usulüne uygun olarak yapılmasına edâ denir. Vaktinde kılınması gereken namaz, vaktinde kılınırsa o namaz için 'edâ etmek', vaktinde kılınmaz, ertelenirse ona da 'kaza etmek' deyimi kullanılmaktadır.

Evvâbîn namazı: Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*in akşam namazından sonra altı rekât namaz kıldığına dair haberlere binaen, akşam ile yatsı arasında altı rekât nafile namaz kılmak teşvik edilmiştir. Bu namaza da evvâbîn namazı adı verilmektedir. Kuşluk vaktinde kılınan namaz için de evvâbîn namazı dendiği olmuştur.

Ezan: Farz namazların vaktini bildirmek için konmuş ibadete ezan denmektedir. Ezan, Medine döneminde uygulanmaya başlanmıştır. Müekked sünnetlerdendir ancak ezan 'Müslümanlığın şiarıdır.' Ezanı

duyanların kendi başlarına kıldıkları o vaktin namazı için yeniden ezan okumaları gerekmez. Ama ezan duymayanların kılacakları namaz için ezan okumaları sünnettir.

Farz: Allah ve Resûlü tarafından kati bir delille emredilen iş veya söz demektir. Farzı yapan için sevap vardır. İnkâr eden dinden çıkar. İnkâr etmeden ihmal eden ise günaha girer. Her Müslüman'ı şahıs olarak ilgilendiren farzlara "Farzı Ayın" denir. Müslümanlara topluca emredilen farzlara ise "Farzı Kifaye" denir. Farzı ayın ibadeti herkes kendisi yapmadıkça sorumluluğu kalkmaz. Farzı kifayede ise toplumun bir kısmı tarafından yapılması halinde herkesin sorumluluğu kalkar. Sabah namazı farzı ayındır; mükellef olan her mü'min onu kılmadıkça sorumluluktan kurtulamaz. Cenaze namazı ise farzı kifayedir. Küçük bir grubun kılması ile diğerlerinden sorumluluk düşer.

Fatiha: Kur'an-ı Kerim'in birinci suresinin adıdır. Namazda bu surenin her rekâtta okunması gerekmektedir.

Fecr: Güneşin doğmasından önce beliren şafak sökmesi, gece ile gündüzün birbirinden ayrıldığı vakittir. Gündüzün başlangıcı olan fecirle beraber sabah namazının vakti başlar. Oruç için de başlama vakti olan 'imsak,' bu vakittir.

Fesad-fasid: Namazın rükün veya şartlarından birinin eksik olmasından ötürü sahih olmaması halidir. Böyle bir duruma fesad, o duruma neden olan şeye de 'bozan' anlamında fasid denmektedir.

Gayrı Müekked sünnet: Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*in bazen yaptığı sünnetlere 'Sünnet-i Gayrı Müekkede' denmektedir. İkindi namazının sünneti böyle bir sünnettir. Bu sünnetlerin yapanına sevap vardır, yapmayan ise sevap fırsatını kaçırmış olur.

Hacet namazı: Dünyevî veya uhrevî bir iş için Allah'tan yardım isteme maksadıyla kılınan namaza hacet namazı denmektedir. Dört veya on iki rekât olarak kılınabilir.

Hades: Hükmî kirliliğe hades denir. Abdestsizlik ve cünüplük hali hadestir. Abdestsizlik haline küçük, cünüplük haline de büyük hades adı verilmektedir. Hadesten taharet yani hades halini gidermek, namazın şartlarındandır.

Hayız: Kadınlarda ergenlikten itibaren menopoz dönemine kadar belirli sürelerle görülen kanamadır. Türkçe'de âdet hali, âdet görme, âdet kanaması, aybaşı hali olarak anılır. Hayız hali en az üç gün, en çok da on gündür. On günden fazlası ise özür hali olarak görülmektedir. Hayız

halindeki bir kadının namaz kılması ve oruç tutması caiz değildir. O döneminde kılmadığı namazlarını da kaza etmesi gerekmez.

Husûf namazı: Ay tutulduğu zaman kılınan iki veya dört rekât namazdır. Müstehabdır. Ferdî olarak da kılınabilir.

Hutbe: Cuma namazının sıhhat şartlarından biridir. Bayram namazlarında ise sünnettir.

İmam-imamet: Namaz kıldırmak için öne geçen kimseye imam, onun yaptığına da imamlık denir. İmamlık bir meslek olarak bilinmekle beraber, ezbere Kur'an okuyabilen, namazın fıkhını bilen ve özürlü olmayan her Müslüman, imam olarak diğer Müslümanların önüne geçebilir.

İmsâk: Sabah namazının vaktinin başlangıcı, yatsı namazının vaktinin de sonu için kullanılan bir deyimdir.

İsfâr: Sabah namazının son vaktine kadar geciktirilerek kılınmasına verilen isimdir. Bu vakit, güneşin doğmasına kadar abdest alıp sabah namazını yeniden kılmaya yetecek kadar olan vakittir.

İstibrâ: Bilhassa erkeklerin, idrardan sonra kalabilecek damlalardan emin olmak için bir süre bekleme ve kalanı temizlemelerine verilen bir isimdir. İstibra yapılmaması halinde geride kalan sızıntının hem abdesti bozması hem de çamaşırı kirletmesi muhtemel olduğundan namaz tehlikeye girebilmektedir.

İstihare: Müslüman, mubah olan işlerden birini yapmak istediğinde, o işin kendisi için hayırlı olup olmayacağına dair Allah'ın, kalbine bir yön vermesini istemesine istihare adı verilir. Bunun için yatmadan önce iki rekât namaz kılar, dua eder. Allah Teâlâ'dan yapmayı istediği işin kendisi için hayırlı olması halinde kalbini o işe açmasını diler. Ertesi gün, o işle ilgili kalbine olumlu işaretler doğarsa, istiharenin sonucu olumlu sayılır. Aksi olursa o işi yapmaz. İbadet olan işlerde ve haramlardan bir haramda istihare yapılmaz. İstihare için rüya görmek de yoktur; önemli olan kalbin ne yöne meylettiğidir.

İstihaze: Kadınların aybaşı ve lohusalık halinde normalden fazla gördükleri kan dönemine verilen isimdir. Aybaşı için en az 3 en çok 10 gün sınırı vardır. On günden fazla süren kan istihaze kanıdır. Lohusalıkta da en çok 40 gün kan gelebilir. Kırk günü aşan kanama istihazedir. İstihaze halindeki durum, normal bir burun kanaması şeklinde anlaşılmalıdır. Her vakit için abdest almak şartıyla normal abdestli sayılırlar. Başka bir nedenle abdest bozulursa yeni bir abdest alırlar. Kadın, istihaze halinde ise orucuna da devam eder.

İstikbali kıble: Kıbleye yönelmektir ki namazın şartlarından biridir. Kıble, Mekke'deki Kâbe'dir. Kıbleye yönelme şartı, kıbleyi bilemeyecek durumda olan için kalkar; araştırabildiği kadar araştırır, ona göre namazını kılar. Kasıt olmadığı sürece kıbleden 45 dereceye kadar sapmalar namaza mani olmaz.

İstinca: Abdest bozduktan sonra necaseti temizlemektir. Necasetten temizlenmek, namazın şartlarındandır.

İşrak vakti: Güneş doğduktan sonra, güneşin bir mızrak boyu yükselmesine kadar olan vakittir. Bu da 5 derecelik yükselmedir. İşrak vaktinde farz veya nafile namaz kılmak caiz değildir. Bayram namazları da bu vakitten sonra kılınabilir.

Kâbe: Mekke'de Haremi Şerif'in ortasında bulunan yapının adıdır. Yaklaşık olarak 13 metre yüksekliğinde, 11-12 metre eninde, taştan yapılmış bir yapıdır. Doğu köşesinde Haceru'l-esved vardır. Yeryüzünde yapılan ilk mabed Kâbe'dir. Namazların sahih olabilmesi için Kâbe'ye yönelerek kılınması şarttır. Kâbe'nin etrafında yedi kere dönülmesine bir tavaf adı verilir.

Ka'de: Namazın ikinci ve dördüncü rekâtlarının sonunda oturmaya ka'de denir. Erkekler, sağ ayaklarını, parmakları kıbleye gelecek şekilde dikerler, sol ayaklarını da yayarak üzerine otururlar. Kadınlar ise iki ayaklarını da sağ taraftan çıkarıp kaba etlerinin üzerine otururlar. Eller ise uyluklar üzerine konur. İki rekâtlı bir namazın ka'desi farzdır. Dört rekâtlı bir namazın birinci ikinci rekâtındaki birinci oturuş vacib, dördüncü rekâtın sonundaki ikinci oturuş ise farzdır. Birinci oturuş vacib olduğu için terk edilmesi durumunda sehiv secdesi yapılır. Ka'de anında tahiyyat duasını okumak sünnettir. Tahiyyattan sonra üçüncü rekât varsa beklenmez, kıyama kalkılır. Son oturuşlarda tahiyyat duasını okumak vacibdir.

Kamet: Farz namazlardan önce namazın başladığını bildirmek için tekrar edilen lafızlara kamet denmektedir. Ezana benzer sözlerden oluşur. Kamet kelimesi aslında 'ikamet'tir. Türkçe'de kamet şeklinde kullanılmaktadır. Kamet, tek başına veya cemaatle kılınan bütün farz namazlarda sünnettir. Bir camide cemaatle namaz kılındıktan sonra o camide tek başına veya cemaatle aynı namazı daha sonra kılanların kamet getirmesi gerekmez.

Kasrı salât: Seferi olan Müslüman'ın öğle, ikindi ve yatsı namazlarının farzlarını iki rekât olarak kılmasına kasretme yani namazı kısaltma denmektedir. Yolcu olan biri, yolcu olmayan imama uyarsa, o imamla beraber namazı tam kılar. Yolcu olmayan, yolcu olana uyarsa, yolcu olan

imam iki rekâtta selam verince o kalkar iki rekât daha kılarak namazını tamamlar. Yolculuk anında namazı kazaya kalan, o namazı yolculuğu bittikten sonra bile olsa iki rekât olarak kaza eder.

Yolculuk için ölçü, ikamet ettiği yerden yaklaşık olarak en az doksan km. mesafeye gitmektir. O mesafe esnasında yolcu sayılır. Gittiği yerde on beş günden az kalacaksa ve orası onun ailesinin bulunduğu bir yer değilse, orada da yolcu gibi davranır; namazlarını tek başına kıldığında iki rekât kılar. Yolcu olmayan bir imama uyduğunda ise onun gibi kılar.

Kavme: Rukûdan kalktıktan sonra secdeye gitmeden önce dimdik doğrulmaya kavme denmektedir. Kavme, bazı fakihlere göre namazın ta'dili erkânındandır.

Kaza: Vaktinde kılınmamış namazın daha sonra kılınmasıdır.

Kerahet-mekruh: Yapılmaması istenen şey için mekruh veya kerahet deyimi kullanılır. Namazda yapılması, namazın azametine uygun olmayan şeyler için mekruh denir ya da: 'Bu işte kerahet vardır.'denir.

Kıble: Namazda dönülen yön, Kâbe ciheti.

Kıraat: Namazda Kur'an'dan bir miktar okumaya kıraat denir. Kıraat, namazın rukünlerindendir. Farz namazların ilk iki rekâtında, diğer namazların her rekâtında kıyam halinde iken Kur'an'dan bir miktar okumak farzdır. En az üç kısa ayet okunmalıdır. İmama uyan ise okumaz.

Kıyam: Namazın rukünlerinden biri olan kıyam, ayakta durmak demektir. Ayakta duramayacak durumda olan, oturarak da kılabilir.

Korku namazı: Kâfirlerle yapılan savaş anında kılınan namaza korku namazı adı verilir.

Kunût: Namazda rukûdan önce veya sonra ayakta dua etmektir. Vitir namazının üçüncü rekâtında kunut yapmak vaciptir.

Kuşluk namazı: Duha namazına bakınız.

Küsüf namazı: Güneş tutulduğu zaman cemaatle kılınan iki rekât namazdır. Ezan okunmaz, kamet getirilmez. Cuma namazını kim kıldırıyorsa bu namazı da o kıldırır. İmam yoksa cemaat kendisi de kılabilir.

Lâhik: Namaz imamla başladığı halde bir engelden dolayı namazı terk eden ve böylece namazın bir bölümünü imamla kılamayan kimsedir.

Lahn: Kur'an okurken hata etmektir. 'Zelletü'l-kari' şeklinde de ifade edilir. Namazda lahn yani hatalı okuma namazı bozabilir. Buna göre manayı değiştirecek bir hatayı kasten yapanın namazı bozulur. Hata ile yapması halinde ise harekelerdeki hatadan dolayı namaz bozulmaz. Durulması gereken yerde durmamak veya durulmaması gereken yerde durmakla

namaz bozulmaz. Namazda okunan ayette bir harf değişikliğinde ise mananın bozulup bozulmadığına bakılması gerekir; mana bozuluyorsa namaz da bozulur. Namazda okurken ayet atlamakla namaz bozulmaz.

Mesbûk: Cemaatle kılınan bir namaza baştan yetişemeyip ilk rekâtın rukûundan sonra imama uyan kimsedir. Rukûda 'subhanellah' diyecek kadar rukûda bulunamayan o rekâtı kaçırmış olur. Böyle biri, imam selam verdikten sonra sehiv secdesi yapmıyorsa, kalkıp cemaatle kılamadığı rekâtları kılar.

Kılamadığı rekâtları kılarken tek başına namaz kılan biri gibi davranır. İlk rekâtı kaçırmışsa ayağa kalkar, bir rekât kıldıktan sonra tahiyyata oturup selam verir. İki rekât kaçırmışsa kalktıktan sonra iki rekât kılarak selam verir. Üç rekâtlı bir namazın iki rekâtını kaçırmışsa, bir rekât kılıp tehiyyata oturur, kalkıp bir rekât daha kılarak namazını tamamlar.

Dört rekâtlı namazların üçüncü rekâtını kaçıran ise bir rekât kılıp tahiyyata oturur ayağa kalkıp iki rekât daha kıldıktan sonra tahiyyatla namazını bitirir.

Mescit: Türkçe'deki kültürde mescit, ibadet için tahsis edilmiş küçük mekâna; cami de büyük mekâna tahsis edilmiştir. Aslında mescit, ibadet için tahsis edilmiş yer demektir.

Mihrab: Camide imamın namazda durması için yapılmış olan kıble duvarındaki yerdir.

Minare: Namaza davet olan ezanın okunması için yapılmış yüksek yapının adıdır.

Minber: Cuma ve bayram hutbelerinin irad edilmesi için yapılmış merdivenli kürsü.

Muhazât: Cemaatle kılınan bir namazda, kadınla erkeğin aynı hizada veya kadınların erkeklerin önünde bulunmasına 'muhazâtı nisa' denir. Kadınların erkeklerle birlikte namaz kıldıkları durumlarda, erkeklerden ayrı bir yerde durmalıdırlar. Bir kadının, erkeklerin safında namaza durması halinde kadının sağında ve solundaki erkeklerle arkasındaki erkeklerin namazı bozulur.

Muhdis: Namaz kılmak için gerekli abdesti olmayan demektir.

Musallâ: Bayram ve benzeri kalabalık namazlar için tahsis edilmiş kıble tarafında mihrab bulunan üstü açık mescit. Türkçe'de bu yerlere namazgâh da denmektedir.

Musalli: Beş vakit namazına devam eden Müslüman.

Müdrik: Namazını imamla başlayıp bitiren demektir.

Müezzin: Ezan okuyan kimseye müezzin denir. Müezzinin erkeklerden olması sünnettir; kadınların ezan okumaları mekruhtur.

Müstehab: Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*in bazen yapıp bazen terk ettiği işlere müstehab denmektedir. İslam uleması, Müslüman için daha iyi olacağını düşündükleri işlerin yapılmasını tavsiye ederken de müstehab kavramını kullanmışlardır. Bir şeyin namazda müstahab olarak tespit edilmesi, namazın huşûu ve ikamesi açısından daha yararlı görüleni anlamında kullanılmaktadır. Bu kavram, nafile, mendub, âdâb ifadeleriyle de eş anlamlı olarak anlatılabilir.

Nafile: Farz ve vacib olmayan namazlardır. Bu namazları kılan için sevap vardır ancak kılmayan günaha girmez.

Necaset: Necaset, pislik demektir. Pislikten temizlenmeye de 'necasetten taharet' denir. Necasetten taharet namazın şartlarından biridir. Bedenin, elbisenin ve namaz kılınacak yerin temiz olması gerekir. Namaz açısından necaset iki türlüdür. Birincisi necaseti galizadır. İnsan dışkı ve idrarı, kan, irin, kusmuk, meni, âdet ve lohusalık kanı, eti yenmez hayvanların dışkı, idrar ve salyaları, eti yenenlerin pislikleri, şarap ve leş, galiz (ağır) necasettir. Namaz kılanın bedeninde, elbisesinde veya namaz kılacağı yerde yaklaşık iki gram böyle bir pislik bulunursa, bu pislik namaza engeldir.

Bu pisliğin sıvı olması halinde ise avuç ayası kadar bir yeri kaplaması halinde engel olur. İkinci necaset türü ise necaseti hafifedir. At ve kümes hayvanları dışında eti yenen hayvanların dışkı ve idrarları bu kapsamdadır. Beden veya elbisenin dörtte birinden fazlası bu pislikle bulaşırsa namaza engel olur. Bundan azı ile namaz kılmak, kerahetle beraber caizdir.

Niyet: Namazın en önemli şartlarından biridir. Normal işle ibadeti ayırt eden temel vasıf da niyettir. Niyet, kalpte neyin neden yapılacağına dair verilen karardır. Namazda da niyet, dille tekrarlanan bir sözden çok, kalpteki karardan oluşur.

Revatib sünnetler: Beş vakit namazın farzları ile beraber kılınan sünnetlerine verilen isimdir. Sabah namazının farzından önce iki, öğlen namazının farzından önce dört sonra iki, ikindinin farzından önce dört, akşam namazının farzından sonra iki, yatsıdan önce dört sonra iki olmak üzere toplam yirmi rekât namazdır. İkindi ve yatsıdan önceki sünnetler gayrı müekked sünnetler, diğerleri ise müekked sünnetlerdir. Cuma namazının farzından önceki ve sonraki dört rekât kılınan namazlar da bu bâba dâhildir. Ramazan ayına mahsus olan teravih namazı için de aynı şeyi söyleyebiliriz.

Rukün: Namazın asıl bölümlerini oluşturan kısımların her birine rukün denir. Namazın farzları olarak da bilinmektedir.

Rukû: Namazda elleri dizlere koyacak şekilde eğilmeye rukû denir. Namazın farzlarından biridir.

Saf: Cemaatle kılınan bir namazda cemaatin aynı hizada durması 'saf tutma' olarak isimlendirilir. Namazda saf tutmanın önemi büyüktür. Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* efendimiz, namaza başlamadan önce safların düzgün ve sık olup olmadığını denetler, gerekli uyarı yaparak namaza başlardı. İmamın arkasında namaza duran tek bir erkekse, imamın topuklarından bir miktar geride ve sağında namaza durur. Solunda veya arkasında durması mekruhtur. Tek kişi kadın ise arkasında durur. Bir erkek bir kadın olursa erkek sağında, kadın arkasında durur. İmama uyanların birden fazla olması halinde ise arkasında aynı hizada dururlar. Kalabalık bir cemaatte erkekler, erkek çocuklar ve kadınlar şeklinde saf tutulur. Safların arasında boşluk olmamalıdır.

Secde: Kulluk maksadıyla ayaklar, dizler ve ellerle beraber alnın yere konmasıdır. Namazın rukünlerindendir. Tilavet secdesi ile sehiv secdesi ise ayrı bir ibadettir; bu iki secde de vacibdir. Sevinçten ötürü şükür secdesi yapmak da müstehabtır.

Sehiv secdesi: Namazda yapılan yanılmadan dolayı namazın sonunda secde etmeye sehiv secdesi denmektedir. Namazın farzlarından birinin unutularak geciktirilmesi, vaciblerden birinin terk edilmesi veya geciktirilmesi durumunda namazın sonunda sehiv secdesi yapılır. Ancak namazın farzlarından birinin bilerek terk edilmesi veya vaciblerden birinin bilerek terk edilmesi durumunda sehiv secdesi yapılmaz. Çünkü namazın yeniden kılınması gerekmektedir.

Sehiv secdesi şöyle yapılır: Son oturuşta ettehiyyatü okunup sağa selam verilir. Tekbirle secdeye varılır. İki defa secde yapıldıktan sonra oturulup ettehiyyatü okunur, sallibariklerle beraber selam verilir. Cemaatle namaz kılındığında imamın sehiv secdesi gerektiren hatası için imamla beraber cemaat de secde yapar. Ama cemaatten birinin hatası için imamın sehiv secdesi yapması gerekmez.

Setri avret: Namazda avret mahallinin örtülmesidir ve namazın farzlarındandır.

Sütre: Namaz kılan kişinin önünden geçilme ihtimali durumunda, önünden geçilmesine karşı değnek ve benzeri bir şeyi işaret olarak koymasıdır. Namaz kılanın önünden iki saf kadar uzak bir mesafeden

geçilebilir. Cemaatle namaz kılınması halinde imamın önüne konan sütre yeterlidir. Namaz kılanın önünden geçilmesi, onun namazını bozmamakla beraber, namaza karşı laubalilik olduğundan günah olarak bildirilmiştir. Namaz kılanın da bu konuda hassas olması gerekmektedir.

Ta'dili erkân: Namaz rukünlerinin kıvamında ve düzgün yapılmasıdır. Namazın vaciblerindendir. Ayakta iken dosdoğru durmak, ruküda tam eğilmek ve gereği kadar beklemek, ruküdan kalkınca tam doğrulup beklemek, secdede aynı şekilde tam secde yapmak, iki secde arasında beklemek ta'dili erkândandır.

Tahiyyetül mescid: Camiye girenin camiye saygı anlamında kıldığı iki rekât namazdır. Mendûbdur. Kerahet vakitlerinden birinde camiye giren, bu namazı kılmaz. Camiye farz namazlardan birini kılmak için giren birinin kıldığı namaz da bu namaz yerine geçer.

Tavaf namazı: Herhangi bir tavaftan sonra kılınan iki rekât namazdır. Vacibdir.

Teheccüd namazı: Yatsı namazından sonra teravih ve vitir namazları dışında kılınan nafile namazlara teheccüd namazı denir. Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*in üzerinde en çok durduğu nafile namazlardan biri, gece teheccüd namazıdır. İki, dört, sekiz rekât olarak kılınabilir.

Teravih namazı: Ramazan ayına mahsus olmak üzere yatsı namazından sonra kılınan nafile namazın adıdır. Yirmi rekâttır. Erkek ve kadınlar için sünneti müekkededir. Cemaatle kılınması sünnettir.

Tesbih namazı: Her rekâtında yetmiş beş defa tesbih okunan dört rekâtlı bir namazdır. En az ömürde bir defa kılınması tavsiye edilmiştir.

Teşehhüd: Namazdaki oturuşlar ve bu oturuşlarda ettehiyyatü duasını okumak, o duayı okuyacak kadar beklemektir.

Vitr: Yatsı namazından sonra kılınan üç rekâtlı namazdır. Vacibdir. Üçüncü rekâtında kunût yapılır.

Zammı sure: Namazda ayakta iken Fatiha'dan sonra okunan Kur'an ayetleridir. En kısa ayetlerden üçü kadar okumak, en az okumanın ölçüsüdür.